

नमो तस्य भगवतो धरहतो सम्मा समुद्रस्स

आणण्ड भूष्ण

बुद्ध धर्म सम्बन्धी नेपालको एक मात्र मासिक पत्रिका

आषाढ़-पुन्ही (गुरुपुन्ही)

वर्ष ८
अंक ४

ने. सं. ११००
ई. सं १६८०

वार्षिक रु. १०/-
मूल्य रु. १५०

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी, स्वयम्भू

“आनन्दभूमि” को नियमः—

- १) “आनन्द भूमि” आनन्दकुटी विहार गुठीद्वारा प्रकाशित हुने नेपालको एकमात्र बुद्धधर्म सम्बन्धी मासिक पत्रिका हो। यो प्रत्येक पूर्णिमाको दिनमा निक्षेप हुने छ। यसको आजीवन ग्राहक शुल्क रु. १००.— वार्षिक ग्राहक शुल्क रु. १००— मात्र हुने छ। जुन सुकै महीनामा पनि ग्राहक हुन सकिन्दछ। वार्षिक—ग्राहकलाई अंक १२ पूरा आउनेछ।
- २) यसमा बुद्धधर्म सम्बन्धी लेख मात्र छापिनेछ।
- ३) लेखकद्वारा प्रकट भएको कुनै पनि विचारमा लेखको उत्तर दायित्व लेखक नै हुनेछ। सम्पादक मण्डल हुने छौन।
- ४) लेखकले पठाएको लेख किर्ति पठाउने व्यवस्था गर्न नसकिने भएकोले लेखको प्रतिलिपि आफूसँग राखी पठाउन अनुरोधछ।
- ५) ग्राहक शुल्क, बिज्ञापन तथा प्रबन्ध सम्बन्धी पत्र व्यवस्थापकको नाउँमा पठाउनुहोला। पत्र व्यवहार गर्दा आपनो ग्राहक संख्या तथा नाम ठेगाना राख्न लेखिएको हुन जल्दी छ। ठेगाना हेरफेर हुने भएमा एक महीना अगावै व्यवस्थापकलाई सूचना दिमुहोला। पत्रिका समयमा नपुगे सूचना दिसे कृपा गर्नुहोला।
- ६) कुनै पनि लेख प्रकाश गर्न वा नगर्न अधिकार सम्पादक मण्डलमै रहनेछ।

आनन्द भूमि कार्यालय, आनन्दकुटी, स्वयम्भू, काठमाडौं

विषय—सूची

विषय
संघाली
बुद्ध वचन
सम्पादकीय
लोकचक्र र धर्मचक्र
आफू
बौद्धमत र समाज
लडाईमा किन जान्छौ?
अशोक—विजयादशमी
बुद्ध तिमी अमर छौ
मलाई चित्त बुझ्दैन

पृष्ठ	विषय	पृष्ठ
१	नेपाल भाषा	१७
२	छि स्यू ला थे?	१८
४	थाइ बौद्ध विहार: थाइ जन जीवनया ..	२०
७	परिवर्तन	२१
६	आषाढ—पुन्ही	२३
११	बुद्ध अवतारी मर्ख	२४
१३	सम्पादकयात पौ	२५
१६	आनन्दकुटी विद्यापीठ स्तम्भ	२६
१७	Shakya-muni Buddha and I	२७
	बौद्ध गतिविधि	२८
	सुक्षावहरु	

जीएषणदु भूमि

प्रधान सम्पादक

भिक्षु अश्वघोष

सम्पादक

भिक्षु कुमार काश्यप

न्हुये बहादुर वज्राचार्य

सुवर्ण शास्य

प्रकाश वज्राचार्य

वर्ष ८ अङ्क ४

असार २०३७

बुद्ध सम्बद्ध २५२४

व्यबस्थापक

भिक्षु महानाम

प्रकाशक

आनन्दकुटी विहार गुठी

स्वयम्भू, काठमाडौं

फोन : १४४२०

“चरथ भिक्खवे चारिकं बहुजन हिताय
बहुजन सुखाय लोकानुकम्पाय अतथाय हिताय
सुखाय देवमनुस्सानं । देसेथ भिक्खवे धर्मं
आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान
कल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं केवलं परिपुण्णं
परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेथ ।”

(महावग—विनयपिटक)

भिक्षुहरू ! बहुजन हितको लागि, बहुजन सुखको लागि, विश्वमाधि दयाको लागि, देव र मनुष्यहरूको हित, सुख र कामको लागि संचार गर । भिक्षुहरू ! आरम्भ, मध्य र अन्त समयसम्म कल्याण हुने धर्मको अर्थ र भाव सहित उपदेश दिए-
र सम्पूर्ण परिशुद्ध ब्रह्मचर्य (धर्म) को प्रकाश पार ।

मनको धर्म हो जुनसुकै काममा पनि अगुवा हुनु, औ मन मुख्य भएर जता ततै पुगेको हुन्छ । व्यसकारण असुद्ध मन
मएर कसैले बोल्यो वा गच्छो भने बयल (गोल) पछि पछि गाडाको पांग्रा आए भई दुख पछि पछि लागेर आउँछ ।

त्यस्तै शुद्ध मन लिएर कसैले बोल्यो वा गच्छो भने आफ्नो पीछा न छाड्ने छाया आए भई सुख पछि पछि लागेर
आउँछ ।

स्वयम्भू भासिसने खतरा

पवित्र स्वयम्भू स्थानको आजको स्थिति

“स्वयम्भू भासिसने खतरा” भन्ने समाचारले बौद्धहरू भात्र होइनन्, सारा नेपालीहरूलाई स्तम्भित पारेको छ । स्वयम्भू नेपालको तर्फबाट विश्वलाई एक देन हो जसको आपनै कलात्मक शैली छ, पुरातात्त्विक महत्व छ र धार्मिक विशेषता छ । साँचै त हामी स्वयम्भूलाई नेपालको अति पवित्र, प्राचीन रमणीय र अति महत्वपूर्ण धार्मिक स्थलको रूपमा मान्दछौं । मानव मात्रको लागि खुला र पवित्र स्वयम्भू विदेशीहरूको आकर्षणको थलो बनेको छ । स्वयम्भूको दर्शन पाउँदा विदेशीहरू आश्वर्यचकित हुनुका साथै आनन्दित हुन्छन् र आएपनो नेपाल भ्रमण सार्थक भएको महसूस गर्दछन् ।

इतिहास बोलिरहेको छ कि बेला बखतमा स्वयम्भूको जीर्णोद्धार हुँदै आएको छ त्यसैले हो आज हाम्रो अगाडि स्वयम्भू विराजमान छ । तर के यो स्वयम्भू भविष्यका संततिले देखन पाउलान् त ? पाउँदैन, यदि छिटै नै हामीले स्वयम्भूलाई भासिसनुबाट बचाउन सकेन भने । आज राष्ट्रिको अगाडि एक चुनौती छ— कसरी स्वयम्भूको अस्तित्व जोगाउने भनेर । साँचै स्वयम्भू भासिसाएमा वर्तमान व्यवस्थालाई, वर्तमान सरकारलाई र हामी संपूर्ण नेपालीहरूलाई विश्वले गिल्ला गर्नेछ र भावी सन्तानले घिककार्नेछ । अतः नेपालको इतिहासमा कालो धब्बा

लानुबाट बचाउनु परेको छ हामीले ।

केही वर्ष यतादेखि नै स्वयम्भू भासिसने कुरो जानकारीमा आएको थियो, तर यसतर्फ चाहिने जति ध्यान पुऱ्याइएन । कोही पानी तान्ने पम्हहरू चलाउँदैमा र दुई चार घरहरू भत्काउँदैमा काम सकियो भन्ठानेर दुष्क बस्ने भए भने कोही जनताले यथार्थतामा गाईगुई गरेको सुन्दा समस्याहरू जनताको अगाडि नै राखेर आफू मात्र बच्ने उपायतिर लागी हात पोका पारी बेस्न लागे ।

स्वयम्भू भासिसनुको कारण यहाँ माथि भएका घरहरू नै हुन् भन्ने कुरो प्रकाशमा ल्याइयो । तुरन्तै केही घरहरू भत्काइए पनि । तर हामीलाई लादैन कि स्वयम्भू भासिसनुको मुख्य कारण यी घरहरू नै हुन् । याइलैण्डमा च्याडमाई नामक प्रदेशमा एक स्तूप छ— डाँडामा, यो पनि स्वयम्भूको डाँडाभन्दा अग्लो । यहाँ माथि पनि थुप्रै घरहरू छन् । तर अझै पनि “वात छेदि ल्वाङ्ग” तद्दुरुस्त छ । विश्व प्रसिद्ध रंगून (बर्मा) को स्वेदगोड चैत्य पनि डाँडैमा छ, स्वयम्भूभन्दा ढूलो छ र यहाँ पनि घना बस्ती छ । तैपनि यहाँ चैत्य भासिसने कहिल्यै कुनै कुरै उठाईन । अलू पनि थुप्रै उदाहरणहरू अगाडि राख्न सकिन्दै जसबाट भन्न सकिन्दै कि स्वयम्भू भासिसनुमा यहाँका घरहरूको कुनै ढूलो दोष छैन । भनिन्दै कि यी घरहरूले गर्दा स्वयम्भू

फोहर भयो रे । तर यसो भन्दैमा घरहरू भत्काउनु राम्रो होइन । भत्कुरमा पनि थुप्रै फोहर छ र हाल यहाँ जर्मनहरूले सफाइ अभियान चलाउँदैछन्, घर घरमा धारा र चर्पीको बन्दोबस्त र राम्रो ढल निकासाको व्यवस्था हुँदैछ । यहाँ पनि फोहर भयो भन्दैमा बस्ती नै हटाइए त ? स्वयम्भू माथिको बस्तीले स्वयम्भूलाई सुरक्षा गरि-राखेको छ भन्ने कुरो माथि पनि उक्त बस्ती हटाउनु अघि नै बिचार पुऱ्याउनु आवश्यक छ । स्वयम्भू सबैको हो र स्वयम्भूप्रति श्रद्धा प्रकट गर्न सबैले समान अधिकार पाउनु पर्दछ ।

बालविक रूपमा भन्ने हो भन्ने स्वयम्भू भास्सिनुको मुख्य कारण स्वयम्भूमा पानीको निकासा नहुनु हो । पानी जाने ठाउँ नपाई डाँडमा बिलाएर जाने गरेको छ र माटो मित्र पुगेर डाँडौलाई खोक्रो बनाउँदै लोको छ । रंगूनको स्वेतगोड चैलमा दिनहुँ लाखौं घालेन पानीले चैत्य नुहाइन्छ । तैपनि द्वाहाँ पानी बाने ढलहरूको राम्रो व्यवस्था हुनाले भास्सिने डर नै भएन । यहाँ माथि चढनलाई द बटा लिपटहरूको व्यवस्था छ र माथि प्रशस्त पानी पनि पाइन्छ । लासले कति पनि ढीलो नगरी स्वयम्भूमा पानीको निकासाको उचित व्यवस्था हुनु परेको छ ।

विदेशी ऋणको कमीले गर्दा स्वयम्भू आज यो अव्यवस्थामा पुन आएको हो भन्ने पनि हल्ला सुनिन्छ । तर राष्ट्रिय गौरवको प्रतीक स्वयम्भूलाई जोगाउन श्री ५ को सरकारले आफैले खर्च व्यहोरेर पनि स्वयम्भूलाई जोगाउने छ भन्ने हामी आशा गर्दछौं । त्यतिले नुगी जनतासँग आर्थिक सहयोगको अपेक्षा गरेमा कैथैले आफ्नो एक छाक छाड्न परे पनि सब्दो सहयोग गर्न नाई नाखी गर्दैन होला भन्ने पनि हामी विश्वास लिनसक्छौं ।

हाम्रो अर्को सुभाव छ— स्वयम्भू चैत्य बरिपरि भोज खान दिनु भने उचित छैन । यही नै फोहर हुनुको मुख्य कारण हो । भोज खानेहरूको लागि आधी उकालो र यताउति पाटीहरूको बन्दोबस्त गरिदिए राम्रो होला । यसबाट भास्सिन लागेको स्वयम्भूको डाँडालाई अडेस दिने काम पनि गर्नेछ ।

स्वयम्भू बुम्न आउने पर्यटकहरू ज्यादै प्रफुल्लित भएता पनि उनीहरू अरू विदेशीहरूले नेपालप्रति पोल्ने गरेको वाक्य दोहोच्चाउँछन्— “नेपाल राम्रो छ, तर यहाँ नाक थुनु पर्दछ ।” स्वयम्भू जस्तो पवित्र ठाउँमा त्यस्तो फोहोर ? चर्पीको उचित व्यवस्था छैन । सफाइ गर्नको लागि चाहिने जति मान्देहरू लगाइनु पर्ने हो, तर छैन । पानीको पनि हाहाकार छ । यी कुराको व्यवस्थाको लागि चन्दा उठाइन्छ, तर काममा कमै मात्रै लगाइन्छ । पावी तान्त्रिको लागि पम्प लगाइन्छ, तर केही दिनमै चोरले यसमा हात साफ गर्दछ । फोहोर, पानीको अभाव र दुर्बवस्थाले प्रसित छ पवित्र स्वयम्भू । यसतरफ समाजसेवी तथा भक्तहरूले पनि निस्वार्थ रूपमा हेरिदिनु अन्यावश्यक भएकोछ ।

“नेपाल बुङ्को जन्मभूमि भएता पनि यहाँ बुद्ध धर्मले पाउनु पर्ने सहुलियत पाएको छैन”—अहिल्यै पनि विदेशीहरूको अगाडि हामी यसो भन्दौं । भास्सिन लागेको स्वयम्भूको वर्तमान स्थितिलाई हेलचक्याइँ गरी बेवास्ता गरेमा यसबाट हुने परिणाम पछि हामी नेपालीले अरूको सामू कसरी मुख देखाउने होला ?

लोकचक्र र धर्मचक्र

- श्री सत्यनारायण गोयनका

भगवन बुद्धले २५/२६ सदि पूर्वं आषाढ पूर्णिमाको दिन धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नु भएको थियो । लोक-चक्रमा पिसिएका जनता धर्मचक्रबाट विजित थिए । धर्मको नाउँमा जुन प्रचलित थिए ती धेरैजसो लोकचक्र लोकचक्र थिए । विवेकहीन रुढीहरूमा र परम्पराहरूमा अन्धा फकीरहरू गए जस्तै जाने जनताले धर्मको सत्य रूप बिसिसिएको थियो । यसैले नाना प्रकारका दुःखहरूमा अलिङ्गएका थिए ।

दुर्नियामा जब कुनै व्यक्ति बुद्ध बन्छ तब उहाँले यथार्थ ज्ञानके दर्शन गराउँछ । आफैले स्वयं परमार्थ सत्यको दर्शन गर्नु नै सम्यक् सम्बोधि प्राप्त गर्नु हो । सारा मिथ्या दृष्टिहरूबाट, घोखाहरूबाट बाहिर निस्केर आर्यसत्यहरूको दर्शन गरेर अरुलाई पनि दर्शन गराउनको लागि मार्ग निर्देशन गर्नुलाई नै धर्मचक्र प्रवर्तन गर्नु भनिन्छ ।

यो आर्यसत्य के हो ? आर्यसत्य प्रकृतिका ती सत्यहरू हुन जसलाई कि हामी अन्तमुँछी बनेर, आफैन अनुभवको बलमा, आफैले सम्झेर आर्य बन्छौं वा पवित्र बन्छौं, निमल हृदय बन्छौं । आउनुस, हेरौं यी कस्ता सत्यहरू हुन् जसले कि हामीलाई मिथ्यादृष्टि (मलत विचार) बाट टाढा ल्याउँछ र आर्य बन्नमा सहायक बनाउँछ । यी हुन् जीवन र जगत्का ठोस सत्यहरू, यथार्थ सत्यहरू, थुप्रिएका कपोलकल्पित कल्पनाहरूद्वारा मुक्त, नचाहिँदो बेकामका अनुमान विचारहरूबाट टाढा रहेका । यी सत्यहरू चार प्रकारका छन् ।

हामी राम्रैसँग बुझ्छौं कि (१) यो दुःख हो,

(२) यो दुःखको मूलभूत कारण हो, (३) यो दुःखको निवारण (मुक्ति) हो, (४) यो दुःखको निवारणको तरीका हो ।

अरु शब्दमा भन्ने हो हामी राम्रैसँग बुझ्छौं कि यो हाम्रो रोग हो, यो रोगको निदान हो, यो रोगको निवारण हो र यो हो निवारणको औषधी; यो मैल (फौहर) हो, यो मैल टाँसिएको हो, यो मैल छूट्नु हो र यो हो मैल पठाउने सावुन; यो आगो हो, यो आगो बलाउने तत्व हो, यो आगो निर्भनु हो र यो आगो निभाउने पानी; यो भय हो, यो भयको कारण हो, यो निर्भयता हो र यो हो यसको उपाय; यो विषको रूख हो, यो विष रूखको मूल (जरा) हो, यो मूल काट्नु (जरैदेखि काट्नु) हो र यो हो बञ्चरो; यो दुभिक्ष (अनिकाल) हो, यो दुवृष्टि (मुखा) हो, यो सुभिक्ष (सहकाल) हो र यो हो सुर्वृष्टि (राम्रो पानी पनुं); त्यो पानी हो, यो बीचको नदी हो, यो पारि हो र यो हो पारि जाने ढुङ्गा; यो कुफल (खराब फल) हो, यो कुबीज (खराब बीज) हो, यो सुफल (असल फल) हो र यो हो सुबीज (असल बीज); यो दुर्गति हो, यो दुर्मार्ग हो, यो सत्गति हो र यो हो सन्मार्ग; यो लोकचक्र हो, यो लोकचक्रको गति हो, यो यस गतिको निरोध हो र यो हो गति निरोध गर्ने धर्मचक्र ।

वस्तुतः लोकचक्र नै दुःख हो, रोग हो, बन्धन हो, मैलो हो, आगो हो, भय हो, दुष्फल हो, दुर्गति हो र धर्मचक्र नै सुख हो, स्वस्थता हो, शान्ति हो, मुक्ति हो, निर्मलता हो, योगक्षेम हो, सुफल हो, सुगति हो । चारै आर्यसत्यहरू देख्नु र बुझ्नु धर्मचक्र हो तथा नदेख्नु र

न बुझनु लोकचक हो ।

साधारणतः हामी दुःखको सत्य स्वरूप देखन र बुझन सकदैनौं । यसैले गर्दा हामी यसमा अलिङ्गहेका छौं; लोकचक्रमा पिसिरहेका छौं । जीवनका ठूल्ठला दुःखहरू हामी सजिलैसित बुझदछौं । तर सांसारिक मुख्यमा लुकिराखेका सूक्ष्म र तीव्र दुःखहरू हामी कहाँ बुझन सकदैनौं र सानातिना इन्द्रिय सुखले हामीलाई यति छोपिराखेका छन् कि यिनमा पनि दुःख छ, यो कुरा हामी बुझने सकदैनौं । कहिले काहिं आउने यी भौतिक मुख्यहरूले गर्दा हामीभित्र जुन उत्ते जना भैराख्छ र हाम्रो मानसिक संतुलन विग्रिराख्छ, त्यस्ता दुःखलाई हामी देखदेखदैनौं । प्रिय वा अप्रिय सबै परिस्थितिहरूमा हामीभित्र जुन गहीरो अतृप्ति, असन्तुष्टि समाइराख्छन् त्यसको दुःखलाई सम्झने सकदैनौं । जे जति पाएका छौं तिनको मुरक्काको लागि र जे जति पाएका छैनौं तिनको प्राप्तिको लागि हाम्रा भित्री मनमा जुन असजिलोपना (उदासीपन) बनी राख्छन्, त्यसलाई हामी देखने सकदैनौं । यिनीहरूलाई देखनु र बुझनु ने आफ्नो साँचो रोग चिन्नु हो । वही पहिलो मंगलमय सत्य हो, आर्यसत्य हो ।

दोस्रो मंगलमय सत्य हो दुःखको असली कारण देखनु र बुझनु । वैयक्तिक, परिवारिक, सामाजिक र राजनीतिक जीवनका विभिन्न निचिताएका घटना र परिस्थितिहरूले हामीलाई दुःखी बनाइराख्छन्, यो सत्य हो । तर यो त बाहिरी सत्य मात्र हो । यसको भित्री (गहीरो) सत्य यो हो कि भित्री भित्रमा हामीले नजानिकर्ने आफ्नो मनलाई एउटा यस्तो स्वभावको पंजामा जकडिराखेका छौं जसले गर्दा त्यो अप्राप्यलाई प्राप्त गर्न सधैं लालायित भैराख्छ,

अतृप्ति भैराख्छ । जे जति छन् त्यसबाट यसलाई संतुष्टि छैन, तृप्ति छैन । जुन छैन त्यसको लागि छटपटाइराख्छ । अतृप्ति र असन्तुष्टिको यही छटपटाहट नै त दुःख हो । यो बुझिसकेपछि यो पनि स्पष्ट सम्झन सक्छौं कि सधैं तृष्णामा भुलिराख्ने आन्तरिक स्वभाव नै यसको मुख्य कारण हो । इच्छाको पूर्ति भैसकदा पनि तृष्णा त बढी नै राख्छ । एउटा इच्छा पूरा भयो कि दीसो तृष्णा उत्पन्न हुन्छ । जबसम्म तृष्णा बनिराख्छ तथा त्यस तृष्णाप्रति गहीरो आशक्त बनिराख्छ तबसम्म दुःख बनी नै राख्छ ।

दुःखको मूलभूत सही कारण नजानेर नै दुःखबाट मुक्त हुने सबै प्रयास व्यर्थ साबित हुन्छन् । बरू अरू पनि अप्तचारो पार्ने साबित हुन्छ । इन्द्रिय सुखको अभावलाई नै दुःखको कारण मानेर त्यसको पछि पछि पागल जस्तै दौड्ने व्यक्ति रुन बढी दुःखमा अलिङ्गन्छ । कोही सर्व-शक्तिमान भद्रश्य प्राणी (ईश्वर) लाई दुःखको कारण मानेर उसलाई खुशी पार्ने धुनमा लाग्ने व्यक्ति दुःखमा अलझी नै राख्छन् । त्यसैले दुःखको सत्य कारण जान्नु नै वास्तविक मंगलमय सत्यता हो ।

यो दुःख हो, यो दुःखको कारण हो । यी दुर्बै सत्य-हरूलाई चिन्नु नितान्त आवश्यक छ । तर यति जानेर नै हामी यदि आँठिन्छौं भने कि यो त दुनियाको स्वभाव हो, यो दुःखचक त सधैं चली नै राख्छ, यसबाट कोही फुल्कन सकदैन भने यस निराशाको कारणले साँचै दुःखचकमै अलिङ्गहनेछौं । धर्मचकले दुःख र दुःखको सही कारणलाई चिनाएर त्यसबाट पाउने मुक्तिप्रति आस्था पैदा गर्दछ । जसको कुनै कारण हुन्छ, त्यसको निरोध पनि हुन्छ । कारण खतम हुनासाथ परिणाम (कार्य) थाफै खतम

हुन्छ : आशावादी यो विचार नै तेस्रो मंगलमय सत्य हो ।

कारणको निरोधले दुःख हट्दछ, यो सत्यता जानि-सकेपछि त्यस निरोधको सही उपाय बुझन सकेमा चौथो मंगलमय सत्य पनि बुझिनेछ । तेस्रो (आर्य-) सत्यले जुन आशा उत्पन्न गरेको थियो त्यसलाई क्रियान्वित गर्ने तरीका हातमा पार्नु परेको छ । के हो त्यो तरीका ? त्यो तरीका हो शील, समाधि र प्रज्ञा । याँन शरीर र वचनलाई दुराचारबाट बचाउनु, मनलाई वशमा राख्नु र मनमा भएका सबै दूषित विकारहरूलाई हटाएर त्यसलाई मैत्री, करुणा आदि सद्गुणहरूबाट भर्नु । दुःख निरोध गर्न यही सही उपाय हो । हात्रा सबै रोगहरूको यही रामबाण औषधी हो । यही त्यो मार्ग हो जुनमा लागेर हामी आफ्ना भित्र भएका सबै दुःखको मूल जरो यो तृष्णाबाट बनेको आसक्तिलाई जरेदेखि नष्ट गर्नेमा सर्वथो समर्थ हुन्छौं, यही मंगलमय चौथो सत्य हो ।

यी चारै मंगलमयी (आर्य-) सत्यहरूलाई जान्नु चिन्तन र मनन गरेर राम्ररी बुझनु ठीक हुनेछ । किनकि जान्नु बुझनु नै त पहिलो पाइला हो । तर यदि यसरी बौद्धिक स्तरमा जान्नु बुझनुलाई नै सम्पूर्ण कुरा भयो भनेर हामीले मान्यो भने एउटा अर्को पागलपनको शिकार हुनेछ । यो त खालि बुद्धि-विलास नै हुन्छ जुनकि हामी

लाई कुनै लाभको छैन । जानेर बुझेर त्यसलाई काममा लाउनु नै हात्रो मंगलको विधायक हो । रोग जानियो, तर त्यसलाई निको पार्न औषधी खाएन भने त्वाँ जानेको कामै लागेन ।

त्यसैले यी चार आर्यसत्यहरूको सही साक्षात्कार त्यसैले गढे जो कि बुद्धि-विलासको धुनबाट बाहिर निस्कन्छ । नत्र भने लोकचक्रमै अलिङ्गराखनेछ । धर्मचक्रबाट लाभ उठाउन सक्नेछैन । दुःखलाई जानेर त्यसबाट मुक्त हुनु नै धर्मचक्र हो । दुःखको सही कारणलाई जानेर त्यसलाई जरेबाट उखेलनु नै धर्मचक्र हो । दुःख निरोधको सत्यतालाई जानेर यथार्थमा त्यस स्थितिलाई पाउन सक्नु नै धर्मचक्र हो । दुःख निरोधको लागि शील, समाधि र प्रज्ञाको सजिलो तरीकालाई जानेर त्यसको पूरा अभ्यास गर्नु नै धर्मचक्र हो । यही मंगलमय छ । यो नभएमा हामी लोकचक्रमा मात्रै अलिङ्गरहनेछौं । दुःखचक्रमा मात्रै पिसिरहनेछौं । यो त हात्रो सौभाग्य हो कि हामीलाई यो कल्याणकारी उपाय उपलब्ध भएको छ । हामी यसको अभ्यासले लोकचक्रका दुःखहरूबाट मुक्त होअौं र धर्मचक्रमा रहेर आफ्नो कल्याण गरौं, आफ्नो मंगल गरौं ।

(“सम्यक् दृष्टि”, वर्ष १९, अंक ४ बाट अनूदित)

दुई अभिव्यक्ति

१. यस्तो सोच्नु विल्कुल गतल हो कि कोलाहल मचाउने, बकबके र हल्लाखल्लामा व्यस्त हुनेहरू मात्रै बलिया र शक्तिशाली हुन्छन् ।
२. मनलाई वातावरणसँग कसरी मिलाउने भन्ने नजान्ने मान्द्ये कफिन (लास हाल्ने बाकस) मा रहेको लास जस्तै हो ।

—मिक्षु धम्मानन्द

कुनै शाश्वत् अविनाशी आत्माको अस्तित्वं नमान्ने
अनात्मवादी धर्मं भएतापनि बौद्ध धर्ममा ‘आफू’ वा
'स्व'- को सर्वोपरि महत्व दर्शएको छ । अत्ता हि अत्तनो
नाथो' अर्थात् आफू नै आपनो मालिक हो भन्दै के गर्नेले
आफनो अनि अरु सबैको हित होला भन्ने सन्मागं वा
कल्याणप्रद साधन पनि बौद्धधर्मले स्पष्ट देखाउँछ ।
यसैले ‘बौद्ध धर्म त जीवनलाई दुख दुःख पूर्ण, आत्मा
रहित, शून्यवादी वा निराशावादी, नास्तिक धर्म हो’ भन्ने
तर्क कसैले प्रस्तुत गर्दछ भने त्यो न्याय संगत अनि यथार्थ-
वादी दृष्टि हुनेछैन ।

बौद्ध धर्म अनुसार संसारका हरैक वस्तु कै जीवन
पनि अनित्य वा क्षण क्षण नै परिवर्तनशील छ । यो
शरीरका क्षाय मन (चित्त, विज्ञान) पनि क्षणिक छ ।
आपनै पूर्ववर्ती मन (क्षण)को संस्कार लिएर मन-सन्तति
एक प्रवाहरूपमा नदी झै बगिरहाँछ । तर यसरी परिवर्तन
हुँदै आपनै गतिमा बगिरहेको जीवन प्रवाहलाई सम्यक्-
मार्गमा धकेल्दै सुखमय क्षेत्रमा बगाउँदै सद्गतिमा
पुन्याउँदै लैजन सक्नु नसक्नु आपनै हातमा छ, आपनै
अधिकारमा छ, कुनै वाह्यशक्तिमा निर्भर छैन भनी बौद्ध
धर्मले आपनै आपनो सुख दुःख दाता, रक्षक एवं पारतारक
हो भन्ने सिकाउँछ । यस दृष्टिवाट हेरे योभन्दा ठूलो
आशाबादको कुरो अरु के हुनसक्छ ? धर्मपदमा
भनिएको पनिछ— ‘शुद्धि र अशुद्धि स्वयंद्वारा हुँछ;
कसैले कसैलाई शुद्ध वा अशुद्ध पान सक्तैन ।’

यसरी आफूमाथि नै सबै उत्तरदायित्व दिलाएर बौद्ध
धर्मले हामीलाई सर्वप्रथम परतन्त्रताको बन्धन फुकालि-

दिएको छ । किनभने आफू नै आपनो स्वामी भए पछि
आफनो हित गर्न आफै अग्रसर हुनै पर्यो । यसका निम्ति
आपनै बुद्धि-विवेकले सबै कुराको यथार्थ ज्ञान हासिल
गर्न आवश्यक भयो । यसैकारण बौद्ध धर्ममा कुनै पनि
ग्रन्थ स्वतः प्रमाण मान्ने कुरै आउँदैन । न कसैले भनेको
महान् वचन भन्दैमा विचारै नगरी अनुकरण गर्ने वाध्यता
आउँछ । स्वयं बुद्धले ‘मैले भनै भन्दैमा आफूले विचारै
नगरी स्वीकार नगर’ भन्नु भएको त जगत्प्रसिद्ध छैदै छ ।
अरु कसैको विचारको दास मात्र बनिरहने संकीर्णता
सँझै उपयुक्त हुने पनि होइन । ग्रन्थलाई स्वतः प्रमाण
मान्नुको अर्थ हुँछ मानिसका जिज्ञासालाई बढ्न नदिनु ।
यसो भएको भए धेरै नै बैज्ञानिक आविष्कारहरू जस्तै,
मैलिलियोका भौगोलिक ज्ञान, न्यूटनका गुरुत्वाकर्षण,
आइनिस्टनका सापेक्षवाद-सिद्धान्तहरू इत्यादिले संसार
लाभान्वित हुन सक्ने नै थिएन । तसर्थ भन्न सकिन्दै
कुनै पनि कुरोको प्रामाणिकता ग्रन्थादिहरू माथि होइन
अपितु ग्रन्थको प्रामाणिकता यो मानिसको आपनो बुद्धि
वा ज्ञानपूर्वक हुनुमा निर्भर रहन्दै । यसैले बौद्ध धर्ममा
बुद्धि स्वतंत्रता दिइएको हामी पाउँदैँ । वस्तुतः बुद्धि
स्वतंत्रता बिना परिशुद्ध र मुक्त बन्न मानिसले सारासार
बुझी स्वतंत्ररूपले कर्म गर्न नै सक्तैन र बुद्धि-
स्वातंत्र्यको अर्थ हुँछ आपनो निम्ति आफू माथि नै
पूर्ण निर्भर हुनु ।

बौद्ध धर्म हेतुवादी पनि हुनाले कार्य-कारणको घनिष्ठ
अविच्छिन्न सम्बन्ध यसले मान्दछ । कुनै पनि क्रियाको
प्रतिक्रिया वा प्रतिफल निश्चय हुँदै । जस्तो गन्धी त्यस्तै

फल पाइन्छ भन्ने सिद्धान्त सर्वमात्य छँदै छ । तर के गर्नु
के नगर्नु अरु कसरी गर्नु वा नगर्नु त्यो त आफू माथि
नै छ अर्थात् कार्यको चुनाव गर्नु आफू स्वतंत्र छ भन्ने
कुरो बौद्ध धर्म अध्ययन गरे सुस्पष्ट हुन्छ ।

आपनो हित न चाहने को होला ? संसारमा उपलब्ध
सबै साधनद्वारा मानिस आपनै हित नै चाहन्छ । वास्तवमा
परोपकार भन्ने कुरा पनि मूल होइन गौण नै देखिन्छ ।
परोपकार गर्नु पर्ने तहमा डुबुल्की लगाएर गम्भीर रूपले
विचार गरी हेरे अरुको हित अन्तमा आपनै हित हो
भन्ने बुझिन्छ । कारण राङ्गो गरे राङ्गो र नराङ्गो गरे
नराङ्गै फल पाइने उपयुक्त तर्थ्यानुसार अरुको हित
गरे मात्र अरुबाट पनि आपनो हित हुने कुरो भनिरहन
परेन । यस प्रकार सबै दृष्टिबाट पहिले आफू वा स्वयंको
महत्व प्रमाणित हुन्छ । धम्मपदका श्लोकहरू खुलस्त
भन्दून 'अत्तनाव कतं पापं अत्तजं अत्तसम्भव' (आफूले
गरेको पाप-कर्मको फल आफैले भोग्नुपर्छ 'अत्तदत्यं
अभिज्ञाय सदत्थपसुतो सिया' स्व-अर्थका कुराको ज्ञान
पाएर सदर्थका साधनमा लाग्नुपर्छ । यति मात्र होइन
अरुलाई अनुशासनमा राखनलाई पनि पहिले आफू माथि
नै सबै कुरा निर्भर भएको र 'आफू'-को महत्व नै सर्वत्र
अधिक देखिन्छ ।

'अनात्म र शून्यवाद'को गम्भीर, शुष्क, दुर्बोध्य कुरा
पहिलेलाई एकातिर राखी केवल यही 'आफू'-को महत्व
मात्र बुझे पनि सबैसाधारण जनताले बौद्ध धर्ममा आस्था
राख्न सक्छ । शील सदाचार पालन गर्नु पर्ने मूल आधार
पनि यसैबाट प्राप्त हुन्छ । साथै यथार्थ कुरा बुझै नबुझी
जस्तो जस्तो भनिएको छ उस्तै गरी हिँड्नु पर्ने परतंत्रता-
बाट मुक्त गराई मानिसलाई आशामय भविष्य पनि

देखाउँछ ।

सबै कुराहरू आफूमाथि नै निर्भर छन् भन्ने हुनियामा
आपनोनिमित हुन् नसक्ने गर्न नसकिने के छ त सजिलै
हुन सक्नु पर्ने हो भनी सायद घेरेले भन्नान् तर भन्न
जति सरल छ गर्न त्यतिकै गाह्रो पनि छ । के गर्दा
आपनो कल्याण होला भनी नजान्नु भिन्दै कुरा भइगयो
जानेरै पनि तदनुसार हिँड्नु सजिलो छैन । यस्तै अनीठो
छ मानिसको जीवन । सायद त्यसैले भनिएको
पनि छ :-

सुकरानि असाधूनि अत्तनो अहितानि च
पं वे हितच्च साधुच्च तं वे परमदुक्करं ।

(अर्थात् आपनै अहित हुने अकुशल कर्म गर्नु सरल
छ, तर आपनै हित हुने सक्तमं गर्नु कठिन छ)

वत्रमान समयमा आफूलाई भइरहेको सुख वा दुःखको
कारण पनि अतीतका आपनै कार्यको फल हो भन्ने कर्म
सिद्धान्त मात्य हुनाले बौद्ध धर्मले यसैबाट शिक्षा ग्रहण
गरी भविष्यका निमित राग, द्वेष, मोहबाट अलिप्त रहने
दृढ निश्चय गर्नुपर्ने कुरो सिकाउँछ । बौद्ध ग्रन्थहरूमा
भनिएको पनि छ 'सबै सत्ता कम्मस्सका' सबै प्राणी-
हरूका आपना शुभाशुभ कर्म नै आपनो सांचो साथी हो,
अरु कोही छैन । यस उद्देश्यले नै तथागत बुद्धले भनेका
छन् - 'ध्यापारीले आपनो घोडालाई संयममा राखे छैन
आफूलाई संयममा राख ।' (धम्मपद ३८०)

भगवान् बुद्धले दुःखबाट मुक्त हुने मार्ग वा साधन त
बताए तर त्यसका साथै फेरि यो पनि भने- 'तिमीहरू
स्वयंले नै काम गर्नुपर्छ, तथागतले त मार्गमात्र देखाइ-
दिन्छ ।' (धम्मपद २७६, त्यसैले बौद्ध-वचन सुनेर मात्र
हुन्न त्यो अनुसार आफै अग्रसर हुनुपर्छ । यसरी आपनो

अनु-शक्तिद्वारा संचालित अन्तरिक्ष यानमा सफर गरेर मानवले चन्द्रमामा पाइला चालेको लगतै पछि ६ वर्षको अनवरत यात्राबाट मानवविहीन पायनियर ११ अन्तरिक्ष उपग्रह शनिग्रहको चरिपर धुमी एक अरब माइलभन्दा बढी दूरीमा स्थित उक्त ग्रहको गतिविधिको अध्ययन अन्वेषणगरी प्रकृति उपर विजय हासिल गर्न अभूतपूर्व सफल प्राप्त भएता पनि मानवले डर त्रासलाई नियन्त्रण गर्न सकेको छैन। शान्ति विना भौतिक विकासले मात्र सो सम्भव नभएको कुरा विश्वले महसूस गरी आध्यात्मिक विकास अनिवार्य भएको कुरा निष्कर्षमा पुगिसकेको छ भन्नु अत्युक्ति हुनेछैन। बडो हषं, नयाँ उत्साह र उमझले वातावरण छाउँदै ल्याएको छ कि मध्ययुगमा जस्तो एक धर्मले अर्को धर्म उपर प्रहार गरी प्रभुत्व जमाउने कुत्सित विचारधारालाई त्यागी आज कतिपय बुद्धिजीवीहरूले स्वधर्मवादमा कटुर नरही अर्को धर्म, मत, दर्शनको मर्म सिद्धान्त अध्ययन मनन गर्न सुरु गरे। यसैको कलस्वरूप विभिन्न धर्मविलम्बी-हरूमा वैमनस्यको भावना त्यागी समन्वय कायम गरी

विश्वशान्तिमा टेवा दिने उद्देश्यले विश्व-धर्म-सम्मेलनको आयोजना गर्ने नयाँ परिपाटी प्रचलनमा आएको प्रत्यक्ष आधार भन्नु पर्दैछ।

धर्ममा सहिष्णुता भएको नेपालमा परापूर्व कालमा यहाँको समाजमा आध्यात्मिक विकास चरम सीमामा पुगेको कुरा हालसम्म बाकी बचेका ग्रन्थहरू प्राचीन संस्कृति कला कौशलबाट छलेङ्गाएको छैन सायद, वर्तमान युगमा यहाँ भौतिक विकासको कमीले साधन जुटाउन अनुकूल नमिली अथवा खेर गैरहेको समय प्रयोगमा ल्याउने ज्ञानको कमीले होला आध्यात्मिक विकासको लागि अध्ययन मनन अन्वेषणतर्फ लारने विरले पाइन्छन्। विश्व-शान्तिको लागि अद्वितीय मार्ग देखाई जानुभएको महामानव गौतम बुद्ध यही देशमा जन्मनुभयो। आज अन्तर्राष्ट्रिय जंगत्का बुद्धिजीवीहरूले शास्त्राको उपदेशलाई जति गहीरो अध्ययन मननबाट आचरण सुधार गरी जीवन सफल पार्ने दिशातर्फ दौडे त्यति हामी अग्रसर हुन सकेनौं भन्न कर लागदैछ। तत्कालीन युगमा यहाँ बौद्ध ग्रन्थहरूको अपार भण्डार थियो। बौद्ध दर्शन

(पेज ८ को बाँकी)

कल्याणको अभिभारा मूलतः 'आफू माथि नै भएको तथा बौद्ध ग्रन्थमा प्रशस्त छन्।

यी सबै कुराहरूबाट खुलास्त हुन्छ कि आफ्नो हितको हृदयदेखि नै चाहने व्यक्तिबाट अरु कसैको अहित हुनै सक्तैन। मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षाद्वारा जग्तको कल्याण गर्नु अन्तमा यथार्थतः आफ्नै कल्याण गर्नु हो। यसैले प्रत्येक बौद्धले 'आफू'को महत्व बुझी आवश्यक

कदम बढाउनु अनिवार्य देखिन्छ। 'तै आफ्नो निति आफै द्वीप (रक्षास्थान) बनाऊ' (धर्मपद २३६) भनी जीवन पर्यन्त उपदेशदिई हिँड्नुहुने तथागतले अन्तिम उपदेशका रूपमा पनि 'आफू' माथि नै महत्व दिई भिक्षुहरूलाई भन्नु भएको थियो:- 'अत्तदीपी भव अत्तसरणा' वर्थात् आफू नै आफ्नो प्रदीप होऊ, आफ्नै शरण जाऊ' (महापरिनिर्वाण सूत्र) ॥

कला, संस्कृति यहाँबाट विभिन्न मुलुकमा कैलियो । किन्तु नरसाइला वातावरण के छ भने ती अमूल्य सम्पत्तिको संरक्षण सबद्धन तर्फ हामी निकैने पछाडि परेका छौं । यदि अब पनि चुपचाप वसिरहेको खण्डमा अथवा नैतिकताको पाठ पढाई आचरण सुधार्ने मनोवृत्ति नलिएमा यस्तो पनि समय आउन बेर छैन जब हामी विदेशमा गई यहाँका ग्रन्थहरू हेने जानुपर्ने हुन्छ । २-४ जना विदेशी विद्वान्‌हरूले यसको संकेत खुलम्खुल्ला नदर्शीएको पनि होइन । अतः नेपालको जुनसुर्क मतको किन नहोस् राष्ट्रको प्रतिष्ठा, इज्जत जोगाइराख्न यहाँको प्राचीन धर्मग्रन्थ, कला, संस्कृतिको संरक्षणको लागि अर्कै एकता बढ्को रूपमा ठोस गतिशील कार्यक्रम सहितको अभियान निरन्तर रूपमा चालु गर्दै लग्न समयको माँग भएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय जगत्मा बौद्ध दर्शनलाई कुन रूपमा ग्रहण गरिएकोछ र मतिविधि के कस्तोछ भन्ने तरफपनि अध्ययन गर्नु अलि आवश्यक छ जसबाट प्रेरणा पाई वास्तविक शिक्षा आचरण गर्नमा अनुसरण गर्न समर्थ होऊन । यसै सन्दर्भमा पश्चिम जर्मनको गोइतिनगेन विश्व विद्यालयका प्रोफेसर हेन्चवेचट्टेले 'बौद्धमत' र समाज' शीर्षकमा दिनुभएको प्रवचनको आधार लिएर यो लेख प्रस्तुत गरिएको छ ।

मानव सभ्यता तथा विश्व संस्कृतिको देनमा बौद्ध मतको प्रमुख भूमिका छ । यो मत दर्शनको रूपमा मानव

विचार धाराको सबभन्दा ठूलो उपलब्धिमध्ये एक हो । अर्को तर्फ विश्वको अधिकांश क्षेत्रमा बुद्धधर्मको साथसाथै कला कौशल संस्कृतिको जग पनि वसालेको पाइन्छ । विद्वान् जर्मन महानुभावले बौद्धमतलाई तीन क्षेत्रमा विभाजन गर्नुभयो । १) मूल दर्शन २) परम्परावादी बौद्धमत ३) आधुनिक बौद्ध विचारधारा ।

बुद्धधर्मको भरपर्दो रीतिको रूपमा थेरवादी सिद्धान्त अनुसार यसको मूल सिद्धान्त निर्वाण प्राप्तगर्नु । उस व्यक्त भारतमा संसार तथा पुनर्जन्म र कर्मविधि सिद्धान्त पहिले बोध भैसकेकोले नयाँ होइन । बुद्धले उपवेश व्याख्या गर्नुभएको निर्वाण मार्ग, उपनिषद्मा उलिलिखित निर्वाण मार्ग र जैनमतको मुक्तिको बाटोभन्दा अन्तर छ । अमर आत्मा तथा प्रचुर यौगिक अभ्यासको विचारधारा नमान्ते । अनन्त तथा परिवर्तन नहुने विधिद्वारा संचालित प्रामाणिक तथा लगातारको विचारधारामा आधारित छ । कुनै स्थायीतत्व, सर्वशक्तिमान् ईश्वर अथवा कुनै पनि अस्थायीतत्वको विधिबाट उम्कन सबने कुराको विश्वास नभएको । पुनः यस अस्थायी तत्वबाट यस कुरा सिद्ध हुन आउँछ कि प्रत्येक कुरा दुःखको विधि सम्मुख पद्धति । अतः (१) दुःख (२) अस्थायीतत्व (अनित्यता) (३) आपनो पन नभएको (अनात्मता) शीर्षकका तीन स्थायी चारित्रिकता मान्न रुकिन्छ ।

(क्रमशः)

अगि बढ, नरूक । जागृत रहू, नसुत ।

—चुच्च

लडाईमा किन जान्छौ ?

पहिले जम्बुद्धीपमा (हाल नेपाल अधिराज्यमा) मुख्य २ शक्तिशाली जाती (कोलीय र शाक्य) थिए । उनीहरू धेरै वर्षदेखि परस्पर मिलेर बसेर आइरहेका थिए । जकस्मात् उनीहरू एक आपससँग लडाई गर्न तैयारी गर्नथाले । दुवै-तिरको जनता हतियार लिएर नउठे सम्मन दुवैतरफं घृणाका कथाहरू फैलियो । काल्पनिक आक्रमणको बदला लिन चिच्छाउन थाले । सैनिकहरू रणक्षेत्रमा उत्रे र युद्धको लागि तैयार भए । अनि बुद्ध स्वयं बीचमा आउनुभयो । उहाँ गएर रणक्षेत्रमा रहेको एउटा मूढोमाथि बस्नुभयो । खबर फैलियो र दुवै जातीका राजाहरू हतपत उहाँको दशन गर्न आए ।

कोलीय जातीका राजा एकातर्फ र शाक्य जातीका राजा अकौतरफ घुँडाके टेकेर बसे । बुद्धले कोलीय राजालाई सोधनुभयो—‘मित्र, तिमी यहाँ किन आयो? किन तिमीले युद्धको घोषणा गर्नु परेको?’

“तथागत!” कोलीय राजाले उत्तर दियो, “यो एक नराञ्जी छल हो । शाक्यहरूले हामीलाई यसो उसो भनेर छेडपेच हाने, हामीलाई डरछेरूवा, गोठाला र अघर्मीहरू भने । उचीहरूले तिमीहरूले तथागत जम्माउन सकेनौ भवे...” ★

“तथा येरो मित्र” बुद्धले बीचमा भन्नुभयो “के कामले, अब्दले बा चेष्टाले गर्दा तिमीले युद्धको घोषणा गर्नु पन्यो त?”

“तथागत!” कोलीय राजाले जवाफ दियो, “म तपाईंलाई भन्छु... अरु, तपाईंको आज्ञा पाए, मेरो

★ शाक्यहरूको कुलमा बुद्ध जन्मनु भएको थियो ।

प्रधानमन्त्रीलाई भन्न लगाउँछु, किनकि उसलाई यसको बारेमा सबै थाहा छ ।”

त्यसैले प्रधानमन्त्री बोलाइयो र राजाले उसलाई किन युद्धको घोषणा गर्न आवश्यक भएको भनी बुद्धलाई भन्न आदेश दियो ।

“भन्ते!” प्रधान मन्त्रीले जवाफ दियो, “हामीले युद्धको घोषणा गर्न्यै किनकि शाक्यहरूले हामीलाई नराञ्जा शब्द र चेष्टाले ब्यंग हानी रहेका थिए, अपेमान गरिरहेका थिए ।”

“त्यो किन त?” बुद्धले सोधनुभयो ।

प्रधानमन्त्री बलमिलियो । उसले भन्यो—“भन्ते, म मेरो सचिवलाई यो जम्मै भन्न लगाउँछु । उसले घटनाको हरेक अवस्था बुझेको छ ।

त्यसैले सचिव बोलाइयो । प्रधानमन्त्रीले आदेश दियो—“तथागतसँग तिमीले किन हामीले युद्ध छेडन लागेको भनेर बयान दिनुपन्यो?”

सचिवले उत्तर दियो—“महामानव! यस्ता ब्यंगहरू हामी माथि कसिए—हामीलाई डरछेरूवा र गोठाला भने—कि हामीले मौका परेको बखत हामी लडौला भन्नुपन्यो । जे भएतापनि, हामी पनि त योद्धा हाँ ।”

बुद्धले बिस्तारै भन्नुभयो—“तर मेरो मित्र, मलाई ब्यंगको बारेमा भन ।” (अर्थात् किन के कारणले त्यस गरियो भन ।)

“मेरो स्मरणशक्तिले मलाई धोका दिन्छ, तथागत... तर मेरो निजी सहायकलाई यसको बारेमा जम्मै थाहा छ । के म उसलाई डाकौं?”

“अवश्य डाक, यदि तिमी उसले भन्न सक्छ भनी निश्चित छौं भने।”

“ओहो! मलाई निश्चित छ कि उसले भन्न सक्छ। उसेंग गजबको स्मरण शक्ति छ।”

तर अपशोच! निजी सहायकको स्मरणशक्तिले पनि उसलाई धोका दियो। उसले भन्यो—“माफ गरुँ स्। मैले सम्झनै सकिन। हामीहरू युद्धमा जानलागिरहका छौं त्यसैले अवश्यै पनि कुनै गम्भीर कुरा हुनुपर्दछ....”

“अवश्यै पनि तिमीले सम्झन सक्छौं होला” सचिवले भन्यो।

“अँ, मैले सम्झै जस्तो छ है” बिचरो सहायकले कह रुन नवेस भएर भन्यो, यो कुनै पानीको विषयमा हुन लागेको जस्तो छ।”

यो कुरा यति हँस्यौलो लाग्यो कि सारा मान्छे हाँसे। तर बुद्ध हँस्नु भएन। धैर्यपूर्वक उहाँले के कारणले के आधारमा कोलीयहरूले शाक्यहरूसिं युद्ध गर्ने धोषणा गन्यो भन्ने कुराको सोधपुछ गरी नै रहनुभयो।

“कारिन्दालाई बोलाऊ!” प्रधानमन्त्रीले हुकुम दियो। कारिन्दा बोलाइयो र युद्धको कारणको बारेमा सोधियो।

“माफ गरुँ स्।” उसले उत्तर दियो “मैले त सम्झन सकिन तर रिकडं राख्ने मान्छेलाई थाहा हुनु पर्दछ। उसलाई पनि बोलाइयो, अनि उसका सहायकहरू र अनि जिल्ला प्रमुखलाई पनि बोलाइयो। अन्त्यमा उनीहरू निराश भएर आनन्द सिहला नामक गाउँको मुखियालाई बोलाइयो जो कि लडाई जान कसिसएका सैनिक दलमा थियो। उसलाई बुद्धको अगाडि ल्याइयो र बुद्धले भन्नुभयो ‘‘मित्र, किन तिमीले शाक्यहरूलाई यसो उसो भनेको र किन उनीहरूसँग लड्न चाहेको?’’

“राजकुमार, कुरो यस्तो छ।” उसले भन्यो, “एक, दुई र तीन वर्षसम्म हामीकहाँ पानी परेन। अभाग्यले

गर्दा गाउँ सुनसान थियो। नदीको पानी थोपा थोपा चुहिएर गयो र तिर्छा लागेको बयललाई खान पानी पनि रहेन। र तपाईंलाई थाहै छ कि हामीसँग धेरै बयलहरू छन्।”

बुद्धले बिस्तारै भन्नुभयो “हो, तर भन्दै लग, मित्र।”

“अँ, तथागत!” आनन्द सिहलले भन्यो, “शाक्यहरूले उनीहरूका खेतमा पानी ल्याउन माटो र दुङ्गाको बाँध बनाइरहेको कुरा सुनें। हामीलाई अनिकाल परेको बेला उनीहरूले पानी पाउने, उनीहरूको विरुद्ध मैले बदलाको लागि कराएँ। त्यसैले म अर्को दिन जिल्ला कार्यालय पुर्गे र मसेंग कारिन्दालाई दिन एउटा नरिवल र फूलहरू थिए र उसले ‘‘हुन्छ’’ भन्यो र उसले आफ्नो प्रमुखसँग कुरा गन्यो र उसको प्रमुखले आफ्नो प्रमुखसँग र उसले सबभन्दा ठूलो प्रमुखसँग, जबसम्म....”

“जबसम्म के?” बुद्धले सोधनुभयो।

“अँ, जबसम्म मैले गएर मेरो कवचमा तलवार र खिप लगाएर आउन मात्रै के भ्याएथ्यो, गाउँको सभाले युद्धको धोषणा गरिसक्यो। महामानव तपाईंलाई थाहै छ कि हामी गरिब छौं। मैले गाउँको मुखियाको रूपमा धेरै दुःखहरू र अभाग्यताहरू देखिसकें।”

अचानक गाउँको मुखिया चुप्लाग्यो र लज्जापूर्वक टाउको निहुन्यायो। लामो समयसम्म चुपचाप भयो, अनि बुद्धले भन्नुभयो—“देख्यो साथीहरू, तिर्छा लाई नभएको एक थोपा पानीको लागि पनि युद्धमा जान्छौ। अज्ञानीहरू, जाऊ र गएर मुक्तिको बाटो लाग। शत्रुतालाई शत्रुताले शान्त गर्न सक्दैन, विश्वास र समझदारीले मात्रै सक्छ। यही नै सनातन नियम हो।” यसरी शाक्य र कोलीयहरूको बीचमा शान्ति स्थापना भयो।

(सामारः युनेस्को)

अशोक विजयादशमी

-लोक हर्ष शाक्य

थे रवाद शासनमा अशोकको नाम धेरै नै उल्लेख भएको पाइन्छ । हामी सबै बीदू धर्मविलम्बीहरूले विजयादशमीलाई हिन्दू चाड अनुसार मनाइरहेको हुँदा यो लेख अतिनै आवश्यक देखिन्छ । विजयादशमी हामीले अशोक विजयादशमीको रूपमा मान्नु अति आवश्यक देखिन्छ । कारण अशोक महाराज एकजना यस्तो व्यक्ति हो जसको कारणबाट थेरवाद शासनको व्यापक प्रचार भयो र अहिलेसम्म पनि त्यो शासन रहिरहेको छ । यो विजयादशमीको महत्वबाटे प्रकाश पानै त्यसबेलाको इतिहास प्रकाश पानुं अत्यावश्यक देखिन्छ ।

सम्यक् सम्बुद्धको महापरिनिर्वाणपद्धि करीब २०० वर्षपछि जम्बुद्वीपमा अशोकले राज्य चलाएको थियो । अशोक चन्द्रगुप्त मौर्यको नाति र विन्दुसारको छोरा हो । विन्दुसारका जम्मा १०१ जना छोराहरू थिए । जसमध्ये अशोक र तिष्यकुमार एउटै आमाका छोरा र अरुहरू चाहिँ अरु महारानीहरूबाट भएका थिए । अशोककी आमा मौर्यवंशकी धमदेवी नामकी महारानी थिइन् । त्यसबेला राजधानी पाटलिपुत्र अर्थात् वर्तमान पटना थियो । राज्य निकै विशाल थियो ।

विन्दुसारको ज्येष्ठपुत्र सुमन थियो । विन्दुसार महाराजले आफ्ना छोराहरूलाई वा राजकुमारहरूलाई विविध कार्यान्वयन गरेका थिए । जसमध्ये अशोक बीर र रिसालु स्वभावको व्यक्ति भएको हुनाले उहाँलाई अवन्ती राज्य उज्जैनमा नै राखेर त्यसको रेखदेखमा नियुक्त गरे । भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण भएको दुई संय चार (२०४)

वर्ष भएपछि, अशोकलाई छोरा प्राप्तभयो । जसको नाम महेन्द्र राखियो । त्यसको दुई वर्षपछि अशोकलाई छोरी प्राप्त भयो, जसको नाम संघमित्रा राखिए ।

महेन्द्र दस (१०) वर्ष हुँदा पाटलिपुत्रमा विन्दुसार राजा सिकिस्त बिरामी भएको खबर अशोकले उज्जैन नगरमै प्राप्त गरे । त्यसबेला सुमन राजकुमारले अशोकलाई खबर नै नदिइकन राजालाई पदच्युतगरी आफूले राज्याभिषेक लिई, आफलाई जम्बुद्वीपको राजा घोषणा गरे । त्यसबाटे अशोकलाई पाटलिपुत्र निवासी एकजनाले त्यस विषय खबर पठाए । त्यो खबर पाउना साथै आफ्नो परिवारलाई उज्जैन नगरमा नै छाडेर रिसाई त्यहाँदेखि छिटो पाटलिपुत्र पुगे । त्यहाँ पुगेर अशोकले सुमनको कार्यकलाप देखी रिसाई उसलाई मारिदिए । सुमनको रक्षार्थ आएका अरु दाजुभाइहरूलाई पनि अशोकले मारिदिए । हुँदाहुँदा तिष्यकुमार जो आफ्नो पक्षमा थियो, ऊ एकजना बाहेक अरु जम्मा भाइहरू उनान्स्य (९९) जनालाई पनि मारिदिए । त्यसपछि जम्बुद्वीपमा अशोकले राज्य चलाए । अशोकले राज्याभिषेक गर्न नपाउँदै जम्बुद्वीपमा कलिङ्ग-तिरबाट आक्रमण गरे । अशोक अलिकृति पनि नहडबडाई उसले पनि कलिङ्गमा प्रत्याक्रमण गरे । त्यस युद्धमा अशोक आफै पनि संमिलित थियो । युद्ध चार (४) वर्ष-सम्म चत्वो र आखिरमा अशोकले विजय प्राप्त गरे । युद्धमा करीब एकलाख (१,००,०००) जना जति मारिए र करीब ढेढलाख (१,५०,०००) जति बाइते र बन्दी बनाइए । अशोकले युद्धमा जितेको भोलिपल्ट युद्धक्षेत्रमा

हेर्दा उसले धेरै मानिसहरू मारिएका, कोही छटपटाएका आदि मानिसहरू देखे । त्यो दृश्य देखी अशोक राजाको चित्त युद्धबाट विमुख भयो । त्यसपछि अशोक शान्तिको छोरीतिर लागे । आफ्नो मनलाई अशान्तमा नै राखेर तिष्यकुमारको सहायतामा अशोकले तीन (३) वर्षसम्म राज्य जसोतसो चलाए ।

भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण भएको २१८ वर्ष पछि अशोक महाराजले राज्याभिषेक लिए । त्यस बेला महेन्द्र-चौढ (१४) वर्ष भएको थियो ।

यतातिर कलिङ्गसंग युद्ध कलिरहेको बेला सुमनकी महररानी सुमना गर्भवती थिइन् । तसर्थं ती रानी रातमा आफ्नो प्राण रक्षाको निमित्त बुप्त भैदले नगर बाहिर नई एक चण्डालको आधारमा बटुर्स्को वृक्षमुनि बसेर जीविका गरिन् । पछि सुमना रानीले पुत्र जन्माइन् । बटुर वृक्षलाई पालि भाषामा ‘निग्रोध’ भन्न्थन् । निग्रोध वृक्षमुनि जन्मेको बालक हुँदा त्यस कुमारलाई निग्रोध भनी भने । सुमना रानीले बालक निग्रोधलाई सानैदेखि बुद्धधर्म विषयको शिक्षा दिए । क्रमशः बालक सात वर्ष लाग्यो । एकदिन महावर्णन नामक अहंत महास्थविरले निग्रोध कमारको पुण्य संस्कार देखो ‘यो बालकलाई प्रज्ञजित यस्यो भने शासनको ठूलो सेवा हुनेछ’ भनी विचार गरी सुमना रानीलाई भनेर सात वर्षीय निग्रोध राजकुमारलाई आफूले भारलाई शामंर बढे । निग्रोध कुमार शामंर भएकै दिन आस्रव क्षयभई अहंत भए ।

एकदिन निग्रोध शामंर अशोक महाराजको दरवारको आसपासमा भिक्षाटन गइरहेको बेला अशोक राजा राजप्रासादको ठूलो ठयालमा बसिरहेको बेला अगाडिबाट गइरहेको हिसीले युक्त बालक भए

पनि बालकपन नभएको, हात गोडा आँखा चञ्चल नभएको, अत्यन्त इन्द्रिय संयम भएको, साँचिकै भिक्षुको स्वभावले युक्त भएको, जन्मले सात वर्ष मात्र भए तापनि गम्भीरपन भएको हात्ती— लीलाले भिक्षा माग्दै गइरहेको निग्रोध शामणेरस्ताई देखे । देख्ने विक्तिकै मानों चुम्बकले खिंचे छै राजाको चित्त निग्रोध शामणेरको वाह्य शीलाचारले आकर्षित गय्यो । शामणेरको गमनलीला देख्ने विक्तिकै राजाले यस्तो मनमा लियो कि यिनी भद्र-मुखी श्रमणसंग अवश्य नै सारधर्म ज्ञान हृनसक्ष नव यति साबो उमेरको बालक यति गम्भीर यति संयमितेन्द्रिय भएर हिँडन सक्लार ? भनी मनमा लिई राजा अणोक शामणेरको आचारणमा अति प्रसन्न भयो र शामणेरलाई राजा अशोकले ढाकन पठाए । चाँडै नआएको हुँदा हतारो मानी राजाले दुई लीन पटक दूत पठाए । शामणेर, राजाले बोलायो भनी हतपतगरी नआई आफ्नो भिक्षुलीला अनुसार आए । दरवार भिक्षिएपछि शामणेरलाई राजाले तपाईं योग्य आसनमा बस्नुस् भने । शामणेरले आफूले आदर गनुंपनै अरु केही नदेखी सरासर नडराई राजाको सेतो छत्र ओढाइराखेको सिहासनमा गए । बापनी हातको पात्र राजालाई दिऊँ कि जस्तो ढाँचा गरी देखाए । राजाले पात्र लिए । शामणेर पनि राजाको हातमा पात्र दिएर सुशोभितलीलाले राजसिहासनमा बसे । राजाले शामणेरलाई भोजन गराउनुभयो । शामणेरले मात्रानुसार भोजन गर्नु भयो । भोजन कार्य समाप्त भएपछि राजाले शामणेरलाई यसरी निवेदन गरे :-

“भन्ते ! तपाईंलाई शास्ताले दिइराख्नु भएको उपदेश थाहा छ कि ?”

“आंशिक रूपले थाहा छ, महाराज !”

“त्वसो भए मलाई आज्ञा गर्नु दोस् ।”

“हुन्ह महाराज !” भनी श्रामणेरले राजालाई बोग्य निम्न गाथा सुनाउनुभयो ।

“अष्टमादो अमतपद, प्रमादो मच्युनो पदं ।

अष्टमस्ता न मीयन्ति, ये पमत्ता यथा मता ॥

अथं— उन्मत्त नभैरहनु अमृत समानको निवारण

प्राप्त गर्नु हो । उन्मत्त भैरहनु मृत्युको बाटो हो ।

उन्मत्त भएकाहरूको मृत्यु भएँ कै उन्मत्त नभएकाहरूको

मृत्यु हुँदैन ।

त्यस किसिमको देशना सुनेर अशोक राजाको मन

धेरै धेरै नै हर्षित भयो । त्यस पछि अशोक राजाले निग्रोष्ठ

श्रामणेरलाई ७ दिनसम्मको भोजनको निमन्त्रणा गर्नु-

भयो । पहिलो ७ दिनको भोजन श्रामणेरले उपाध्यायलाई

चढाउनुभयो । त्यस पछि फेरि राजा अशोकले श्रामणेरलाई

अर्को ७ दिन सम्मलाई फेरि निमन्त्रणा गर्नुभयो । यो

७ दिनको भोजन पनि श्रामणेरले “आचार्यलाई चढाउनु

भयो । फेरि अर्णु ७ दिनको निमन्त्रणा दिएर फेरि श्राम-

णेरले संघलाई चढाउनुभयो । फेरि अर्णु ७ दिनको निम्नि

पनि अशोक राजाले श्रामणेरलाई भोजनको निमन्त्रण

गर्नुभयो । यो चाहिँ श्रामणेरले स्वीकार गर्नुभयो ।

भीलिपल्ट निग्रोष्ठ सहिन बत्तीस (३२) जना भिक्षुहरू

आएर राजदरवारमा भोजन गरे । राजदरवारमा भिक्षुहरूले

दिनदिन भोजन गरे । त्यस भोजनमा धेरै नै बहुश्रुत

भिक्षुहरू भएता पनि अशोक राजाले त्यही सात (७)

वर्षको श्रामणेरलाई आफ्नो गुरु तुल्याए । भिक्षुहरूका

राम्रा राम्रा उपदेशहरू सुनी अशोक धेरै हर्षित हुनुभयो

र उहाँले बौद्धधर्मको प्रचारको व्यवस्था गर्नुभयो । अघि विन्दुसार राजाको पालामा दिद्वालेका साठी हजार (६०,०००) ब्राह्मणहरूको नित्यदान अहिले साठी हजार भिक्षुहरूलाई हुनगयो । यसरी दिनपरदिन भिक्षुहरूलाई राजा अशोकले दान दिने देखेर ब्राह्मण, जैन आदिहरू पनि प्रब्रजित नभी आफैले चीवर धारण नबं थाले र उनीहरूले बुद्धधर्म प्रचार गर्नु बाहेक बुद्धधर्मसाई गाली गरी आफ्नो धर्म प्रचार गरे । त्यो कुरा आहापाई अशोक राजाले भिक्षुहरूको परीक्षा लिए । त्यस परीक्षाबाट उहाँले सत्य भिक्षु र असत्य भिक्षुहरू छुट्याए । यसरी अशोकले थेरवाद शासनको चिरस्थायी एउटा सांझो काम गरे । अर्को केछ भने उहाँवि धेरै विहार, चैत्य आदि पनि बनाए जसमध्ये अशोकाराम विहार प्रसिद्ध छ । त्यस विहारमा जम्मा साठी हजार (६०,०००) भिक्षुहरू बस्न सक्छन् । अशोक महाराज बुद्धधर्मको अंशियारी दायाद प्राप्त गर्न आफ्ना छोरा महेन्द्र र छोरी संघमित्रालाई पनि प्रब्रजित गराए । उहाँले नै बुद्धधर्म विभिन्न देशहरूमा प्रचार गर्ने पठाएका थिए । यस बाहेक अशोक राजाले बुद्धको मुख्य स्थानहरूमा पवि भ्रमण गरी चिह्नको निमित्त अशोकस्तम्भ राखेका थिए । यस बाहेक अशोकले धेरै नै थेरवाद शासनको चिरस्थायी काम गरेका थुमाके यो विजयादशमीको दिन बुद्ध शासन अनुसार धेरै भद्राय पूर्ण भएको छ ।

यदि स ५ वर्ष बाँचै भने पूरा भारतलाई नै बौद्ध बनाइदिन्छु ।

— छा. अस्वेष्टकर

बुद्ध तिमी अमर छौ

- आर. एम. बजिमयः, रिडीबजार

सत्यबाट कहिल्यै नडने,
असत्यलाई सधैं पन्छाई हिँडने,
सबैलाई उपकार गरी समस्याबाट मुक्त गराउने,
बुद्ध तिमी अमर छौ ।

एशियाका तारा तिमी बन्यौ,
संसारकै तारा तिमी बन्नेछौ,
तिम्रो शरीर यहाँ नभए पनि तिमी अमर बन्यौ,
बुद्ध तिमी अमर छौ ।

सत्य बोल्नुपछ भन्ने सिकायौ,
कसैलाई दुःख नदिने वानी बसाल्यौ,
पंचशीलको ज्ञानले तिमीले शान्त वन्न सिकायौ,
बुद्ध तिमी अमर छौ ।

सुख लाभ आदि पन्छाई,
सुमार्गतिर लम्कन तपस्या गन्यौ,
तपस्याको तेजले तिमीले देवताको रूप लियौ,
बुद्ध तिमी अमर छौ ।

के तपाईं

शुद्ध, सफा र छिटो छपाई चाहनुहुन्छ ?

आउनुहोस्,

शाक्य प्रेस

सधैं तपाईंको प्रतीचामा छ ।

शाक्य प्रेस
ओम्बवहाल
फोन : १३६०४

मलाई चित्त बुझदैन

उनीहरूदेखि जो कि आफ्नो घरको किंसिगर क्यालबाट बाहिर सडकमा पर्याँकी आफू सफा सुधर भै वसेको भनेर धाक लाउँछन् ।

—रीता जुलाधर, नरदेवी

तिनीहरूदेखि जसलाई कि कुरो बुझ-उन खोजदा केही सुन्न चाहन्नन्, तर पछि आएर त्यसै कुरोलाई नबुझिकै आलोचना गरिराख्छन् ।

—ज्योतिमान शाव्य, असन

उनीहरूदेखि जसले कि केरा, आँप आदि खान्छन्, र बोका चाहिँ त्यहीं सडकको बीचमा मिल्काई जान्छन्, जसले गर्दा बाटोमा हिङ्गेहरूलाई खतरा हुन्छ ।

—विमला श्रेष्ठ, बालखु

तिनीहरूदेखि जो कि धर्म प्रवचन भै राखेको बेला सुतिराख्छन् ।

—असृत वज्राचार्य, लग्न

९६ स्थूला थे

- १) हिन्दुतसें गिढ्यात अशुद्ध मानय् याना तःगु दु । तर बुद्ध धर्मय् गिढ्व छम्ह शुद्धम्ह खः खः छाय् धाःसा वं सीपिनिगु जक ला नः, म्वाः पिनिगु ला मनः ।
- २) तस्सकं सहनशील जूरुलि बुद्धं सारीपुत्रयात् ‘न्यकू मदुम्ह दोहै’ धकाः धया विज्याःगु दु ।
- ३) सन् १८७० पाखे श्रीलंकाय् अंग्रेजतय्गु शासन बलय् अंग्रेजतसें जबर्जस्ती ईसाई धर्म प्रचार याना तःगु खः । तर गुणानंद धैम्ह

भिक्षुं ईसाई धर्मनाप संवादयानाः त्याकल, गुरुकियानाः कि श्रीलंकाय् हाकनं छकः बुद्ध धर्म बल्लात ।

- ४) बुद्ध धर्मया चि भारतया ध्वायलय् जक मखु राज मुद्राय् न अंकित ज्वी धुंकूगु दु ।
- ५) भारतय् न्हापांम्ह राष्ट्रपतियात राष्ट्रपति पदया पाः फय्कूबलय् बुद्धया मूर्तियात हे सर्वेषेष मानय् याःगु खः ।

थाइ बौद्ध विहारः थाइ जन-जीवनया छगु अभिन्न अंग

भिक्षु सुदर्शन

वि

हार मूलतः जीवन—मुक्तिपि वा मुक्तिया निति कुतः
याईपि भिक्षु वा श्रमणिपि च्वनीगु थाय् खः । सांसारिक
बन्धनं मुक्त ज्ञासां भौतिक शरीर व वयात द्वनेत च्वनेत
माःगु विहार आखिरय च्वंच्वनी । थुकथं थुकथं हे जुयाः
प्रत्येक देशशा बौद्ध विहारया थःथः विशेषता दयावं च्वन ।
वयें हे थाइलण्डया बौद्ध विहारया नं थःगु हे प्रकारया
विशेषता दु । थाइ बौद्ध विहार थाइ जन-जीवनया छगु
अभिन्न अंग जुया च्वंगु दु ।

भिक्षु जीवन—प्रत्येक थाइ, बौद्ध कुलपुत्रपिणि

निति जीवनय छको भिक्षु मजूसे मगाः । अव अनिवार्य
विद्यिया निश्चित प्रामाणिक प्राचीनतां सुखोदाई युग
(बु. सं. १८०० निसे) तक कयपुया च्वंगु दु । अरु अव
सुखोदाई युगपूर्वनिसेया रीति जुलं छुं आश्चर्यं मदु ।
थौं नं प्रत्येक थाइ पुरुषयोत भिक्षु चर्या छको च्वनेगुयात
समाजं व शासन—विधानं मान्यता व सुविधा द्विया तःगु
दु । न्हापा न्हापा १० दै दत कि भिक्षु छको ज्वीगु व
वर्षावास स्वला ज्वीगुली आः भतिचा परिवर्तन वल ।
विशेषतः वर्षावासया इलय् हे स्वला भिक्षु जुयाः विहारय
च्वं वय् गु याःसां वर्षावास स्वला प्रत्येक थाइ विहारय
भिक्षुपिणि संख्या अप्वः ज्ञासां आः थोकन्हय् मेमेवलय् नं
लच्छिं बाःछि भिक्षु जू वपि यकव दु । अले मचा-
तय् बौ ज्वी दुँकाः ३५ । ४५ दै दय् का नं भिक्षु जू वय् गु
याः । न्हापा न्हापा भिक्षु छको ज्ञासे विवाह यानाः
मचाया बौ जुल कि मद्धाला च्वने माःये जाःगु जीवन

पद्धती आः परिवर्तन वया च्वन । विवाह पूर्व हे भिक्षु
चर्या छको काय् गु धयागु विद्यिया यासय् न्ह्या वले जूसां
जीवनय छको भिक्षु ज्वीमाः धयागु विधि व संस्कार
थाइलण्डय ववातुया वना च्वन । सरकारी वा अद्वं सरकारी
जागीरदारपित जूसा भिक्षु छको ज्वी माःगु जीवनया
संस्कार पूर्ण याय् त वैज्ञानिक छुट्टि प्राप्त जू । भिक्षु ज्वी
धुँकाः नं व प्रब्रजित जुयाः विहृ रम् हे च्वनी । थुकथं प्रत्येक
थाइ बौद्धया लागी छुं महीना थःगु जीवन व्रत पूरा याय् गु
याय् थाइ बौद्ध विहार जुया च्वंगु दु ।

शिक्षा व शिल्पया आधार— थाइ बौद्ध

विहार शिक्षा व शिल्पया आधार खः । विहारया बुद्ध
महास्थविर्पि शिक्षाय् व शिल्पय् उच्चस्तरपि ज्वीये ज्ञानया
भण्डार विहारय दया च्वनी । प्रत्येक थाइ विहार थाइ
कला व वास्तुकलाया संप्रहालयथे धस्वाना च्वंगु दु ।
जाःलगु आँय् औ, छतं जाःगु प्रायः निसे दिशोय दुहाँ पिहाँ
ज्वीगु लेंपु दुगु, अंगलय् अनेक जातकादि व बुद्ध—जीवनीया
चित्रं रंगीन जुया च्वनीगु चूडामणि च्वामुलगु बुद्ध प्रतिमा
विहार कला व शिल्पया आधार कला व शिल्पया नमूना
ला ख हे खत, अवलिसे थन विहारय बीगु शिक्षा दीक्षां
यानाः थाइ बौद्ध विहार शिक्षा व शिल्पया तःधंगु आधार
नं जुया च्वन ।

अयोध्या युग (बु. सं. २२००) वा अंत तक थाइ
बौद्ध विहार हे थाइलण्डया कला, शिल्प व विहारया
उभूत अवस्था विद्या स्यना बीगु, वास्तुकलाया ज्ञान बीगु,

शिल्प कलाया प्रशिक्षण बीगु थाय् हे बौद्ध विहार खः । गुलि विहार गुगु विद्याया निर्ति नां जाः सा गुलि विहार गुगु विशिष्ट कला, वास्तुकला वा हस्तकलाया निर्ति नां जाः । गुलि विहारय् अपेराया शिक्षा व्यूसा प्रायः प्याखं आदि मनोरंजन प्रदर्शन ज्वीगु हे विहारया प्रांगणय् जुया-च्चवन । थों नं थाइ भिक्षुपि, थुजागु विशिष्टता प्राप्तपि दुगु विहारय् च्चवने धुंकूपि चीवर तोतूपि मनूत कला, वास्तुकला तथा हस्तकलाय् तसक सःस्यूपि जुया च्चंगु खने दु ।

थोंकन्हय् नं सुं सीम्ह मनूया पुण्यार्थय् विहारय् हया: सिनेमा वा प्याखं क्यने हय् गु चाला दु । थथे क्यने हैगु प्याखनं वा सिनेमा प्याखं स्वःवने वा सिनेमा स्वःवने मज्यूपि भिक्षु श्रामणेरपित तीजक प्याखं सिनेमा स्वय् गु अवसर ला बीगु हे जुल । लिसे ध्व विभिन्न परम्परा गुकथं गथे जुयाः वया च्वंगु धयागु बिचाः याय् बलय् विहारया विविध कला व वास्तुकला प्रशिक्षण बीगु परम्परालिसे स्वापू दुगु खने दै ।

जीवन संस्कार- याइ विहार प्रवर्जया संस्कार नाम सम्बन्धित थाय् जक मखु, विवाह-कार्य, नामसंस्कार अग्निसंरकार, आदि जीवन संस्कारया स्थान नं खः ।

विहारय् च्चनाः भिक्षु जुया च्वनीबलय् हे भिक्षुपि गुलि गुलि सःस्यू व भि जुल उलि उलि वयात येकः वैपि अप्यः वै । भिक्षु छ्को मजुसे विवाह याः सा भिक्षु छ्को ज्वी भाः मखुम्ह धकाः निन्दा याइ । तर तःदैं तःदैं भिक्षु ज्वी धुंका: नं चीवर तोता: गृहस्थ जीवनय् दुहाँ वन धाः सा वयात निन्दा याइ मखु, बरु सम्मानया मिखां स्वै । परिवारय् ध्वः दैं ध्वः दैला भिक्षु हे ज्वी धुंकूम्ह गुलि भिम्ह

व, गुलि ज्ञां दुम्ह व धकाः तारीक याइ । मय् जुं तःदैं मस्ति भिक्षु ज्वी धुंकूम्ह जिम्ह श्रीमानं जितः गुगु कथं नं दुःख बी मखु धोखा बी मखु धकाः न्याकक पत्याः याइ, माया याइ । उकिं हे गवलय् छ.पिनि चीवर तोतेगु जुल ले धकाः धाः वैपि भय् जुपि नं यवव दुगु खः । चीवर तोतेगु ई जुल कि जितः खवर व्यु ध्राः वैपि नं उलि हे दु । यः लिसे न्ह्याबलें दान व्यु ववं भिक्षा बीबलय् वय् गुली मरी दुने मतिनाया पौ तया है धयागु खैं धाइगु खैं जक मखु । भिम्ह सःम्ह योग्यम्ह बीर मालीम्ह मय् जुयापाखे चरितार्थ जुयावं च्वनीगु किपाः नं खः । जि गुलिसे उच्च शिक्षा प्राप्तपि भिक्षु पासापि महस्यू तर उर्पिमध्ये सच्चिद्मह्य फिम्ह हे थों भिक्षु रूपय् मख, ध्व थाइ बौद्ध जन जीवनय् छ्गु चारत्रिक विशेषता खः । बांलाक विचाः याः सा वा शासन शुद्ध ज्वीकेत अले बुद्धधमेय परम्परा न्ह्याकाः बौद्ध समाज न्वाका तय् माः गु कथं विचाः याः सा ध्व पद्धति वा चारत्रिक विशेषताया थः गु हे कथं महत्व दु ।

याइ बौद्ध विहारय् विवाहित च्वी न्ह्यः याइ बौद्धपि वयाः सल्लाह काः वै । ध्वयात अः पुक ध्वीक धाग् सा की नेपालय् जातः क्यं वने थें विहारय् वे धकाः धाः सा ज्यू । मिं व मिसाया जन्मदि कया: ल्याचाः याना: विवाह पाय् छ्कि ज्वी मज्वी न्यं वैपित सल्लाह वैपि ज्योतिष भिक्षुपि नं म्हमदु । जीवनया प्रत्येक अंशय् पूरक आधार बीगु ऋमय् न्वाना च्वंगु ज्योतिष विद्याय् आः गुलिसे बौद्ध भिक्षुपि साप नां जाः । उखुन्हु जि छ्गु विहारय् वना । घौछ्कि जि च्वंतले ध्वः ध्वः अर्थ खैं न्यं वः पि खना । अले इपि वः पि फुक्कसिनं ज्याना च्वंगु छ्वाः, संका च्वंगु छ्वनं धाः, इमित उम्ह बौद्ध ज्योति व भिक्षु धया विज्याः गु खैं इमि चित्त बुके जू । खः खः

परिवर्तन

-आनन्द मार्नसि तुलाधर

छदु थ लोकय् निश्चित वस्तु
पुलां भवाथः व जीर्ण मज्वीगु,
क्षणिक रूप्य थौं न्हू जूसां
मिखा फुति यायवं पुलां खनी ।

बसन्त वेवं चुलिजाया वैगु
ग्रीष्म वेवं रूवाः ज्वीगु,
थःगु वस्तु थः नाला तःसां
कन्हय् ज्वीव फुना वनेयः ।

मचायक सुनानं हीकू मुहा
प्राकृतिकया वकिल भाजुं,
मयाः सुनानं थ्वीकेगु विचाः
थ्वला जीवन हनेगु नाटक खः ।

थौया पवर्गि कन्हय् साहु ज्वीयः
म्हिगःयाम्ह साहुनं थौं गरीव ज्वीयः,
थौं सिसि थांथे धिसि मिसि धाःम्ह
कन्हय् गंसि जुयाःनं लिगि लिगि ज्वीयः ।

थाः गाः मदु न्हैं सुरु व अन्तया
ब्रम्हाण्ड विश्वया कय्गू थे,
राजमत्त, धनमत्त अले यौवनय् मत्तनं स्वयधुन
देगःपर्ति जाकि पवने बाज्या धाःपि नं जि स्वयधुन ।

दर्वार विलिंडग, छेँचा व बल्चा
सतःनंला च्वनेगु हे खः;

(पेज १८ या ल्यं)

धाय् का तल । मबले गबले "लः" व "मि" कथं ज्योतिष
आधारं विवाह याय् मर्छिपि तर विवाह धाःसा याय्
मास्ते वःपि मनूत वे । कुशल मनोविज्ञ इमित धाइ
लः व मि मिलय ला मज्जु खः तर लःयात मि वा मियात
लः मरेकं मगाः धयागु खैं न मखुगु मखु । मि नःसा लखं

ऊँगः ब्वयवं पंजः खालि थे
थ्वनंला छन्हु त्वःतेगु खः ।
जितिः बल्लाः मदुसु धाःम्ह
अजातशत्रु खंला विनाश जुल,
चक्रवर्ति ज्वीत स्वःम्ह हिटलर नंला
सुनानं मखंक पतन जुल ।
पिवयाय् मत्यःस्व बल्लाः तः मि
घमण्ड मूर्ख ज्या काय् मफयाः,
च्यःजुल खंला उम्ह आनबक नं
छन्हु बुद्धयागु वचन न्यनाः ।
चिकुलां ख्वःगु च्वापुया धीनं
बखा ज्वीव नाया वनेयः,
यःपिनाप वियोगु ज्वीकाः
मयःपि नाप ह्वनेमाले यः ।
ह्वाय्सः धकाः चौकाय् च्वंसां
मचायक छक्काय् पूवने यः,
त्यागिनं भोगि लोभिनं त्यागि
मचायक रूप हिलावने यः ।
गुलिवल, गुलिवन जिगु थव धाःपि
धाधां ज्वर्गिपाकु स्वया वंपि,
थःत मदैगु थः नाले खःसा
धाय् का जिनं विश्व जिगु ।

हे मिस्याय् मा: । वथे हे लः पाँय् चिनाः खवया च्वसा
मी क्वाका हे लः नाय् के माः । वथे हे बुद्ध आज्ञा जुया
विज्याःथे छं वयात, वं छंत थ्वीकाः रवाहालि भावना
तःसा छिमि विवाह झन क्वातुसे च्वनाः निशपद ज्वी ।
छं वयात वं छंत रक्षा याय् फै ।

(क्रमज्ञः)

आषाढ पुन्हीनं कीर्तः छगू खं लुमंका बी गुगू खं बोद्ध
जगत् आधारित जू । उकि आषाढ पुन्हीया थःगुहे
छगू विशेषज्ञा दु धायत लिचिले स्वाः थें चवं ।

आषाढ पुन्ही छगू थुजोगु दि खः कि गुकियानाः
बुद्ध व बुद्धधर्मया छं खंयात लुमंका बी । उकि की बुद्ध
धर्म प्रेमिपिन्त आषाढ पुन्हीया महत्व छगू कमगु महत्व
ज्वी फैमखु धंगु जि ताया । छाय् धाःसा उखुन्हया है
दिनय् बोधिसङ्खं मानव तयत संसार चक्रं तरय् यायत,
जन्म - जन्मान्तर पञ्चशील पालन याना च्वना विजयाः मह
शुद्धोदन महाराजया महारानीया गर्भय् बास याना
विजयत । थुकि यानाः भविष्यय मनूत त्रिशरणय वने
संगु जुल । गुकि यानाः संभारचक्रं मुक्त जुयाः निर्माणय
थयंकः वने फंगु मनुष्यया भविष्यया निभाः लुया वल ।

संसार दुःखं हे मुक्त ज्वीगु लं क्यना विजयाः मह जन्म
ज्वीत आचार्य पुन्ही खुन्हु हे गर्भवारण याना विजयत धंगु
जूसा व दि कम महत्व पूर्णगु ज्वी कैला ?

आषाढ पुन्ही खुन्हु एव जक खं (योग) चूलाः गु
मखुकि बोधिसत्त्व गर्भधारण याना विजयाः गु सहित यानाः
आषाढ पुन्ही खुन्हु न्यागू योग चूलाः वःगु दु । व थये
खः-

- १) बोधिसत्त्वं गर्भधारण याना विजयाः गु
- २) सिद्धार्थं कुमारं गृह व्याग याना विजयाः गु
- ३) धर्मचक्रं परिवर्तनं याना विजयाः गु
- ४) अचबान् बुद्धं तीर्थं कर तयत दमन याना विजयाः मह
- ५) धर्मचान् बुद्धं तुषित देवलोकय च्वना विजयाः मह

महामाया देवियात अभिधर्म कनेत विजयाः गु ।
थुकी मध्ये सिद्धार्थं कुमारं गर्भ धारण याना विजयाः गु
छगू खंयात विस्तृत विवरण याय् मास्तिवः ।

संसारय् कलपघोष बुद्धघोष, चक्रवर्तीघोष धंगु स्वंगु
प्रकारया घोष उत्पन्न ज्वीगु दुगु ज़या च्वन । थुपि स्वंगु
घोषमध्ये लोकय् बुद्धघोष धंगु उत्पन्न ज्वीधुंकाः सकल
देवतापि मुनाः बोधिसत्त्वयात बुद्ध ज्वीगु ई जुल धकाः
प्रार्थना याः वन । अले वस्पोलं थः गुगु समये ढीप, देश
कुल, मां दुगु थासय् जन्म काः वंसा ठीक ज्वी धकाः
पञ्च विलोकन याना विजयत । वस्पोलं पञ्च विलोकन
याय् सिध्यकाः 'हे, मित्रपि जि बुद्ध ज्वीगु ई जुल' धकाः लिसः
विद्या विजयत । वस्पोलं पञ्च विलोकन याना विजयाः गु
वचतय् मनूतय् आयु १०० दे, जन्मुद्वीप देश कपिलवस्तु
कुल क्षेत्रय् थः मां शुद्धोदन महाराजया महारानी महामाया
देवि लुमंका विजयत ।

थुसे कपिलवस्तु नगरय न आषाढ पुन्ही खुन्हु धूमधाम
कथ मनूतय् थःयगु गच्छे अनुसार नखः मानय् याना च्वन ।
हानं महामाया देविन आषाढ पुन्ही न्यय् न्हु न्ह्यः निसें मद्य-
पान वाहेक, विभिन्न किसिमं तिसा वसतं पुनाः स्वांमालं
वव्यायाः, सलंसः लोकर चाकरपि मुँकाः साक भिक
अन्न सेवन यानाः नखः मानय् याना च्वन । आषाढ पुन्ही
खुन्हु न सुथ न्हापनं दनाः रज्जि-विरज्जिगु वस्त्रत व्याकं
तोताः सुद्धगु लखं मोल्हयाः शुद्धगु वस्त्रं पुनाः दुःवि
दरिद्रपि व ब्राह्मण तयत छगू लक्ष दां खचं यानाः दान
विद्या: उपोषथ व्रत पालन याना च्वन । छसी कथं रात्रिवा

पहरय् अलंकृत जूया च्वंगु यःगु कवयाय् महामाया देवि
शयन याना विज्याःबलय् युकथं महगसय् महन-

"प्यम्ह देवतापिसं वयाः वसपोलया खाता समेतं
ल्होनुः हिमालये यंकल । अले न्हयगु योजन दुगु महासाल
वृक्षया मूलय् र्खीगु बोजन दुगु मनोसिला धैगु यासय्
तल । अर्नलि मनुष्य गन्ध मदयका छवयत आनो तप्त
दहसं यंकाः मोलहीकल । थुलि प्राय् सिधयकाः दिव्य वस्त्रं
पुंकाः दिव्य स्वांमालं कवखाय काः, आनोतप्त दहलं भच्चा
उखे च्वंगु वहयागु पर्वतय् च्वंगु कनक विमानय् पूर्वपाले
कुसा लायकाः दिव्य खाताय् शयन याकल ।

युगु बखतय् तुषित देवलोकय् च्वंम्ह बोधिसत्व श्वेत
किसिया रूप धारण याना वयाः लुयागु पर्वतय् कवहाँ
वयाः यःगु स्वभाव नाद यासे गजय् जुयाः हानं वहयागु
पर्वतय् थाहाँ वन, वहयागु सिखः ये परिशुद्धगु स्वैयं पलेस्वां
छफो ज्वनाः कनक विमानय् द्वाहाँ वनाः महामाया देविया
खाता स्वयाः देविया जवगु याकुप्वालं प्रवेश यात । अले
श्वहे बोधिसत्वया गर्भ प्रवेश जुल । थुवलय् महा भूकम्प
नापं संसारय् ३२ (स्वीनिगृ, लक्षण नं खने दत । थुवलय्
लाक हे महाभूकम्प जूगुलि भूकम्प ज्वीगु च्यागू कारण
मध्ये तथागतपिसं गर्भ प्रवेश याइगु बखतय् भूकम्प ज्वी
धैगु भगवान् बुद्धया उपदेशयात चरितार्थं या ।

संसार चक्रय चाःहिला जूपि मनूतयत् संसार चक्र
मुक्त याय् निर्ति जन्म ज्वी न्ह्यः गर्भधारण यायत जक
हे वस्पोल बोधिसत्वं उलिमछि बिच्चाः यानाः झीत दुःख
मुक्त यायत कोशिस याना विज्यात धाःसा वस्पोल मान
वया बिच्चय महामानव मजूः ? अजःम्ह महान् गुण
सम्पन्नम्ह महामानव झीथाय् न्ह्यःने आः तक दया च्वंगु
जूसा आः स्वयानं गुलि झीसं बुद्ध धर्मयात थ्वीका
काय् फैगु ज्वी ?

अय् सां निर्वाण प्राप्त याय् गुलैय् विज्याना च्वपि
भन्तेपिपाखे झीसं बौद्ध धर्मयात थ्वीकां च्वना धासेलि
वस्पोल भन्तेपि भगवान् बुद्धया दृतत मजूला ? हानं
संसार दुःखं हे मुक्त याय् फुम्हसित हे गर्भधारण याय्
योग्य जुया विज्याःम्ह वस्पोल महामाया देवि गुलिमछि
स्त्री गुणं युक्तम्ह ज्वी ? थुलिजक मखु आषाढ पुन्ही खुन्हु हे
महामनव गौतम बुद्ध गर्भधारण याना विज्यात धाःसा
आषाढ पुन्ही गजाःगु परिशुद्धगु दिं ज्वी ? अले आषाढ
पुन्हीया महृत्व छाय् म्ह ज्वी ? छवया साथ साथ्य आषाढ
पुन्हीनं युग युगान्तर बौद्ध जगतया न्यागू यागयात लुमका
च्वने कय् मा धैगु हे जिगु आषाढ पुन्हीयात भिन्नुना द ।

छपु धापू

संगतं यानाः हृदय परिवर्तनं ज्वी । हृदय परिवर्तनं ज्वीव मानव दानव ज्वी, दानव नं
मानव ज्वी ।

बुद्ध अवतारी मखु

रत्न सुन्दर शाक्य

थौं

या युग्य बुद्धया शब्द न्यने मन्त्रिं पि शायद कम हे जक
ज्वी । छायधाःसा थौंकन्हय् विश्वय् बुद्ध धर्मया विषये
गावक चर्चा जुया वया चवंगु दु । वसपोल नं थीपिये हे
मांया गर्भय् (कोखय्) चवनाः थीगु हे देशय् जन्म जुया
विज्याः म्ह खः । राजकुलय् जः म जुयान ल्यायम्हया वैसय
हे राजकीय सुखयात खै फायये (चोतुक) त्याग यानाः
प्रव्रजित जुया वंह खः । खुदं तक कठोर तपस्या लिपा
बुद्धगयाय् बोधिवृक्ष सिमाक्वय् चवनाः बुद्ध जुया विज्याः गु
खः ।

वसपोल थव संसारय् दक्य् अग्रग्न महापुरुष खः ।
थव खैया पुष्टि ला वसपोल जन्म जुयाः न्हच् पलाः छीधु का:
“अग्नो हमस्त्विलोकस्स” धकाः सिहनाद याः बलय् हे प्रकाश
ज्वीधु कूगु खः । बुद्धधर्मकथं महापुरुष निम्ह सितहे जक
धाइ, उपि खः बुद्ध व चक्रवर्ती जुजु ।

वसपोल अग्रवान अरहत् सम्यक् सम्बुद्धयात विष्णुया
अवतार मानय्यानातः गु छू गजबगु खै खः । वसपोल
राग, द्वे ष, मौह अन्त यानाः बुद्ध जुया विज्याः गु खः ।
राग, द्वे ष, मौह मदय् धुपि थव लोकय् हान जन्म जूवै
मखु धकाः बुद्ध हे धयाथकूगु दु । अले बुद्ध गय् विष्णुया
नवम अवतार ज्वी ? थव अवतारवादया खै अति पण्डित
अप्पो दुगु थीगु देशय् जक चर्चित जुयाचवंगु खः सिवाय्
मेमेगु बौद्ध देशय् मदु ।

वास्तवय् थव अवतारया खै पालि त्रिपिटकय् गनं
हे उल्लेख जुया चवंगु मदु । अवतार काः वनेगु वारे
तथागतं बुद्धले नं उपदेश विया विमज्याः । चवय् थाहाँ

वनेगु जक वसपोल लैं क्यना विज्यात सिवय् क्वे क्वहाँ वनेगु
लैं क्यना विमज्याः । न्हाव्याय् गु जक वसपोल लैं क्यना
विज्यात सिवय् लिज्यां वनेगु लैं क्यना विमज्याः:

स्वतन्त्र चिन्तनया विरोधि जुया चवंपि अन्धविश्वासी
मिथ्यादृष्टि तयसं बुद्धयात म्हसीकेत तसकं थाकु ।
मिथ्या दृष्टि (wrong understanding) तयसं
न्हागु व्यावहारिक ज्याखैय् कुशल, अकुशल विचाः मयासे
म्हापांनिसे चलय् जुया वयाचवंगु धकाः मिखा तिसिनाः
हे याना छै । गुरुक्यानाः यः गु आपालं धन नं नाश ज्वी,
दुर्गंती नं लाइ ।

थज्यापिसं हे जक बुद्धयात विष्णुया अवतार मानय्
याइ सिब्य् सम्यक् दृष्टी (Right Understanding)
चवंचवंपिसं मानय् याइमखु । छायधाःसा इमिसं थःपिसं
हे चितन यानाः थ्वीकाकाइ ।

बुद्धयात विष्णुया अवतार धोषितयाः म्ह छम्ह अबौद्ध
विद्वान् वा पण्डित ज्वीफु । छायधाःसा ईर्ष्या मनूतसे
न्हागु ज्या यायतनं लिचिली मखु । मिथ्याधारणा प्रचार
यायत वा ज्वीत अपायसकं थाकु मजू । मिथ्याधारणा
प्रचार यायत मिथ्यादृष्टित गावकं दयाचवनी । अले
थज्यागु कपोल कलिपत खै प्रचार प्रसार जुयाभ्नु चवनेत
छ थाक्वी ?

क्षीसं बुद्धयात विष्णुया अवतार धायत थव खै
छको नं विचाः याय माः कि बुद्धया लैंपु वा बुद्ध क्यं गु
लैंपु व मेमेपि अवतारी पुरुष धाः पिनिगु लैंपु आग्रा व
दिल्ली पाना चवंगु दु । बुद्ध सुयातं दमन याय माः सा

प्रेम, करूणा व मैत्रि दमन याय् माःसा वा याइगु समय
बल व हिसां दमन याइ । थुकथं दमन याइगु विषयं न
जलि हे भिन्नता दु । बुद्ध नं अवतारी पुरुष खःगु जूसा
मेमेपि अवतारी पुरुषपिसं दमन याःये बल व हिसा
प्रयोग याइगु ज्वी । तर अथे याना विमज्याः । थुकथं
बुद्धगा लैंपु व इमिगु (अवतारी पुरुषतय् गु) लैंपु ठिक
विपरीत खने दु ।

वसपोल भगवान् बुद्धं बैरागी जीवनयात् पूरा
याना विज्याःगु त्रिपिटक्य खने दु । तर अवतारी पुरुष-
पिसं काम रागय् जोड वियातःगु दु । इमिगु धापू गृहस्था-
श्रम चलय् हे याना वनेमाः उकी हे सुख दु धैंगु धारणा
काः । थुकथं सांसारिक सुखभोग याय् गुलीनं थपाय् सकं
अन्तर खने दु ।

थुकथं न्हागु दृष्टिकोणं विचाःयाना स्वःसां बुद्ध
विष्णुया अवतार मखुगु प्रमाणित जूवः ।

थव खं प्रमाणित खः मखु सीकेत कीगु देसय् जुया
वंगु घटना छगु न्हायने-

सन् १९५६ सालय् कीगु देसय् “चतुर्थं विश्व बौद्ध
सम्मेलन” जुल । नेपालय् जूगु थुगु सम्मेलन रुःकः धाय्-
केत ४२ राष्ट्रं भाग काःवःगु जुया च्वन । व सम्मेलन १५
अक्टोबरनिसे २१ नोभम्बर १९५६ तक जुल । सम्मेलन
सिध्यकाः उगु सम्मेलनय् भाग काःवःपि प्रतिनिधितय् त
धाय् थासय् दृश्यावलोकन याय् त च्वना यंकल ।

जब उपि (प्रतिनिधित) पशुपती न्हाने थ्यन,
धार्मिक सहिष्णुताया अभिमान दुगु कीगु देसय् लुखा तिना
बिल । लुखा तिना ब्यूम्ह पण्डा (भट्टजी) या धापू खः—

“बौद्ध प्रतिनिधित पशुपती द्वाहाँ वन कि पशुपति नाथ
अपवित्र ज्वी” आःछु खवालं धाय् गु कि भगवान् बुद्ध
विष्णुया अवतार खः । थुगु घटनां बुद्ध विष्णुया अवतार
मखु धैंगु गाकं प्रमाणित जू ।

५

सम्पादकयात् गौप्ती

सम्पादकजु,

आनन्दभूमि (वर्ष ८, अक ३) पत्रिकाय् बौद्ध प्रश्नो-
तर स्तम्भ खोलय् जूगु लय् ताया खं खः । तर खुकी प्रश्न
भचा अप्पो जू थें ताया । प्रश्नया लिसःत छु सफूया आधारय
च्वैंगु धकाः बीमाःगु न भचा मर्द्धि थें ताया । यक्कों खेंत
बाखं न्यनाः व छलफल यानाः न सिया च्वंगु ज्वी फु । उर्कि
सफूया नां बी थाक्की । थव सर्फुति कयागु धकाः च्वेगुया
मतलब खः व लिसःत धात्यें व सफुती दु (कमस्यां जक
सफू मस्वसे लिसः बी थें च्वं) । अले छु न लिसः पाठकं
दोंकूगु ज्वी मखु, सफू हे मिलय् मजूगु जू वै । उर्कि सफूया
नां बी म्वाःगु यानाः बरु संचालकतय् के च्वंगु लिसःत
नाप मिलय् ज्वीक वःगु लिसःयात हे मान्यता बीगु याना
दीसा बांलाइ ।

—क्रेत्तार स्थावित्त, थायमरु
५

स पांदकजु.

थुगुसी हे स्वयम्भू भासय् ज्वी धाःगु न्यनाः लाप थ्यात ।
छु कीसं स्वयम्भू भासय् ज्वीगुयात रोकय् धाय् फे मखुत
ला ? स्वयम्भू कीगु न्हाने हे दुँका च्वने माल धा.सा
नेपायाजक मखु की सकस्यां न्हाय् वनी ।

—गौतमन्न व्यावच्य, हःखा
६७

श्री सम्पादक, आनन्द भूमि;

२०१३।२०३६ भक्तपुर बौद्ध समकृत विहारय् (कोथु-
बही) बुद्ध धर्म सेवा संघ काठमाडौंया आयोजनाय् सकल
भिक्षु गण व अनगारिकापि व आपालं उपासक उपासि-

कापिन्त निमन्त्रणायानाः भवत्वान् बुद्ध्या प्रतिमा स्थापना
यानाः नवनिर्मित जूगु विहार भिक्षुसंघयात दान व्यूगु
लार्यक्रम स्वयाः मन साप हे याउसे च्वन ।

उक्त समारोह्य बुद्धधर्मं सेवासंघया सचिव
वेष्वारत्न उपासक विहार व बुद्धमूर्ति दय्कागुया आम्दानि
खचंया ल्याचाः पेस याःगुली सकल चन्द्रादाताया नां
व सामान वियादीपिनिगु नांया ल्यू वेकःपिसं बस तीर्थ
यात्रा न्यायका वयागुया ल्यंगु ६९७१।द९ वागु खं कना
दिल । वेकःपि बुद्धधर्मं सेवासंघया निम्ह प्यम्ह पासापि
मुनाः याःगु ज्या सराहनीय ज् अथवा अनुकरणीय जू ।

वय्कःपिनि पाख्ये ध्वनं न्यने दत वंगु वर्जया बुद्धधर्मं
सेवासंघया आयोजनाय भिक्षु अश्वघोषया नेतृत्वय
बस बौद्ध तीर्थयात्रा यंकाः ग्रात्रितयाख्ये ल्यंगु रु.
६.५१२।— सुरक्षित साथ वैक्य जम्मा जुया चंगु दु ।
ध्व दां सिखलापुर विहार जीर्णोद्वार यायत अर्पण याना
तयागु खः ।

मसः मस्यूपित तीर्थयात्रा यंकाः चाहीका खसि यानाः

ल्यंगु दां न मुंकाः थथे बालःगु ज्या याना केना दिल ।
धन्यवाद दु ।

सम्पादकजु,

छगु खं मेगु छु धासा अथे समूह जुयाः तीर्थयात्रा धकाः
मुंकाः दैय्दसं धयार्थे रेलं अथवा बस आपालं यात्रित
मुंकाः वना चवगु खं सकसिनं स्यू तर थौं तक यात्रा वना:
ल्यंगु ल्याः छु जुल धैगु खं पिदगु खने मदु । विश्वस्त
सूत्रं न्यने दु कि तीर्थयात्रा आयोजकतय् संघ संस्था
सकस्यां धयार्थे छगु योजना (उद्देश्य) यानाः वनीगु खः,
तर तीर्थयात्रां लिहाँ वया उद्देश्ययात पुरा यायगुली
कुतः याःगु खने मदु ।

आशा दु तःधंगु वा चिकिधंगु संघ संस्थां थः थःगु
योजना पुरा यायगुली कुतः यानाः तीर्थयात्रा वना: ल्यंगु
धेवाया सदुपयोग याना दी । सकल तीर्थयात्रा वेना
वोपिनि न सम्भोष ई ।

—छम्ह तीर्थयात्री

चतुर्महाराजपित म्हसीके

नां	वर्ण	द्विद्वा	जच्चसा
धृतराष्ट्र	तुयम्ह	दक्षिण	वीणा
विरोधक	ह्याउंम्ह	पूर्व	चिभाः
विरुपाक्ष	वँचुम्ह	पश्चिम	खड्ग
कुवेर	म्हामुम्ह	उत्तर	नवःचा

आनन्दकुटी विद्यापीठ स्तम्भ

‘मलाई मेरै मौनतामा रम्न देऊ’

—कमला शर्मा

शिक्षिका आ. कु. विद्यापीठ

मलाई मेरै मौनतामा रम्न देऊ

जसमा विशाल सुख लुकेको हुन्छ ।

चाहे घमण्डीको उपमा देऊ वा जे देऊ

तर मौनतामा स्वर्गिय आनन्द लुकेको हुन्छ ।

प्रकृति पनि मौनेतामै रमाएर

सुन्दर छटा प्रदर्शित गर्छन् ।

मौनतामा विशाल अर्थ लुकेको हुन्छ

यसैले म मौनतामा असंख्य

सुन्दर सपना देख्ने गर्छु,

चाहे पूर्ण होस् वा नहोस्

यसैमा म स्वर्गीय आनन्द भेटाउँछु ।

बुद्धको बुद्धत्व पनि यसैमा सफल भई

मौनतामै बुद्धत्व प्राप्त गरेथे ।

त्यस्तै म पनि यसै मौनतामा

असंख्य ज्ञान भेटाउँछु

अनि आनन्द त्यो विशाल हिमचुलिले पनि

मौनतालाई नै अङ्गालेर

आफ्नो नाम विश्वमा चम्काएको छ,

यसैले मौनता नै ज्ञान हो

जसमा ज्ञानी रमाउँछन्, कवि नाच्छन्,

यसैले मौनता महान् छ

जसमा असंख्य गुण नै गुण छ ।

धन्य बुद्ध

विजया लक्ष्मी माथेमा

शिक्षिका आ. कु. विद्यापीठ

शान्तियात ल्वीकल छ

मेपिन्तन छ श्वीका विल ।

दुःख धयागु सीकाः छ

सार उकिया कना विल ।

त्याग यानाः केना विया:

माःगु उपदेश न विल ।

धन्य धाय् बुद्ध छन्त

धन्य धाय् सुगत छन्त ।

अहिसाया ज्ञान श्वीकाः

लोकयात ज्ञान विल ।

सत्ययागु पाठ ब्वनाः

दक्षसित थम्हं कना विल ।

राज्य सुखं ची मफुम्ह

संसारया भयं ख्याय् मफुम्ह ।

धन्य धाय् बुद्ध छन्त

धन्य धाय् सुगत छन्त ।

अनेक छलं छलय् मजूम्ह

दक्ष इन्द्रियत्यत त्याकूम्ह ।

चिनां चीहे मफुगु मन

थःथम्हं छहे चिना काल ।

थम्हं भोगय् यानाः तिनि

मेपिन्त उपदेश विल ।

धन्य धाय् बुद्ध छन्त

धन्य धाय् सुगत छन्त ।

Shakya-muni Buddha and I

— Gyan Man Tuladhar, Kathmandu

Thanks to the Raiyukai which organized this Worldwide Essay Competition in celebration of Lumbini Year 1979, I hope this will help to propagate and remind or warn, the unsatisfied people in the busy and restless modern world, where lies the way to Peace and Happiness, which is the ultimate goal of human life.

Shakya-muni, born in Lumbini more than 2500 years ago, is the Jewel of Shakyas. Buddha denotes the realized Bodhi-Jnana, Pure Intelligence, Prajna. Therefore Shakya-muni Buddha became Jewel of Shakya and the Enlightened and Awakened One. 'I' is the Ultimate Reality, there is nothing except 'I am'. The epitoms of the whole universe is 'I am'. 'I' does not exist, nothing exists; the riddle of the whole world arises from 'I' and dissolves into 'I' itself. Therefore 'I' (Skt. Aham) is the Lord of all creations. Therefore we must try to know who I am. Buddha and 'I' indifferent in essence, in our state of ignorance only, it appears Buddha and 'I' are different and therefore we suffer so much. We praise Buddha so much because He is beyond the world of misery.

Everybody is dissatisfied and un-

happy in this world though outwardly he may appear happier, having possessed all material possessions and comforts, still in his heart lurks the unsatisfactoriness, restlessness and anxiety, the disease of mankind. This very unsatisfactoriness and restlessness drives everyone to go round and round this world because he expects to find satisfaction and rest in outward world and things which cannot be found outside but within himself. He tries many things in this world rushing here and there without having leisure and rest, even to eat, drink and sleep, always worrying that something may be missed, hurrying to get in time to bus, train or office etc. After all, if he thinks solemnly and deeply within himself for a little while he will find that he has got nothing substantial in his mad hurry but all is vanity. Still he is helpless; what can he do otherwise? This is the condition of the whole world, those who are called great or learned men, wealthy men, poor or ignorant men.

Illusion or ignorance has covered Bodhi, the Right Knowledge in man, and he pursues after illusory worldly things, which are transient, fleeting

and empty. In his unclouded moments whenever he thinks, he cannot deny the truth of transitory nature of all things. In spite of these facts, somebody endeavours for fame and name, somebody for wealth, somebody for high positions etc., his activities are endless. Amidst those hot and restless activities and high ambitions without finding any worthwhile or happiness, his life-term comes to an end unawar-dly. It is all right, if it is the end of life and if there is no hereafter. Scriptures declare: "We have lived millions of lives in the past, death of the body is casting off the wornout garment only. This process of rebirth goes on until we are freed from desires and ignorance."

Buddha declared: "Though the state of Nirvana cannot be expressed in words, it is real. There is the not-born, the not-become, the not-created, the not-compounded. If there were not this not-born etc....there could be no escape

from this world of compounded things. There is the realm where there is neither earth nor water, neither the boundless realm of space nor bound-less consciousness. This I call neither coming nor going nor standing, neither origination nor annihilation. Without support, without beginning without foundation is this. This same is the end of suffering, a Reality beyond all suffering and change, unfading, still, undecaying, taintless, as peace and blissful. It is an island, the shelter, the refuge and the goal or Nirvana." Buddha declared this Truth because He Himself experienced and realised this state and wanted to share this bliss, so He calls everyone to enter in this blissful realm. Even to hear these sublime words brings us solace and hope. Because these words are spoken by Buddha with compassion, so it instantaneously kindle hope and solace in our burning hearts.

(to be continued)

A wise saying

*If wealth is lost nothing is lost,
if health is lost something is lost,
when character is lost everything is lost.*

जी लौष्टं चतुर्विषय

आनन्दकुटी दायकसभाको पुनर्गठन

२०३७ असार १५ गते ज्याःपुन्ही (ज्येष्ठ पूर्णिमा) को दिन आनन्दकुटी दायकसभाको पुनर्गठन भयो । दायकसभाको पुनर्गठनभन्दा अघि अध्यक्ष श्री पूर्णकाजी तुलाधरले दायकसभा गठन भए पछिको गतिविधिको संक्षिप्त रिपोर्ट पेश गर्नुहुँदै भन्नुभयो—

“दिवंगत पूज्य धर्मालीक महास्थविरबाट आनन्दकुटी विहारको स्थापना भयो । यो अन्दाजी १९९९ विक्रम सम्बन्धमा भएको थियो । २००८ सालमा पूज्य अमृतानन्द महास्थविरको निर्देशन अनुसार आनन्दकुटी दायकसभाको गठन भएको थियो । गठन भइसकेपछिको यस दायकसभाको मुख्य मुख्य गतिविधि यस प्रकार छन् :—

१) आनन्दकुटी दायकसभाको आह्वानमा वा आयोजनामा सार्वजनिक रूपमा बुद्ध जयन्ती मनाउन लागेको हो ।

२) बुद्ध जयन्तीको दिन सार्वजनिक छट्टीको माँग गरेको थियो ।

३) छठ दिनमा हिसा बन्द गर्ने सुकाव दिएको थियो ।

४) आनन्दकुटी विहारमा भिक्षुहरू बस्नको निर्मित संचावासको निर्माण गरियो ।

५) चतुर्थ विश्वबौद्ध सम्मेलनको अवसरमा यथाशक्ति सेवा पुन्याइयो ।

६) प्रयेक पूर्णिमाको दिन आनन्दकुटी विहारमा बुद्ध पूजा र उपदेश कायंकम बनाई अखण्ड रूपमा भिक्षु संघ तथा अनागारिकाहरूलाई भोजन दान दिने काम दायकसभाले गर्दै आएको छ ।

७) दायकसभाको आयोजनामा आनन्दकुटी विहारको संरक्षणार्थ आजीवन सदस्य बनाइयो ।

यी सबैकाम श्रद्धालु उपासक उपासिकाहरूको सहयोग पाएर नै गर्नसकेका हुन् । २००८ सालदेखि यस दायक सभाले सन्तोष पूर्वक काम गर्न नसकेता पनि दायक तभा दुबो कै अर्क जिउँदै छ । साथै श्री तुलाधरज्यूले आफू आनन्दकुटी दायकसभाको अध्यक्ष पदमा रहेदा सन्तोष जनक काम गर्न नसकेकोमा क्षमा मार्दै उहाँले अध्यक्ष पदबाट राजीनामा दिनुभयो । साथै भावी पुनर्गठन हुने दायकसभाले सन्तोष जनक काम गर्नुहुनेछ भन्ने आशा पनि उहाँले व्यक्त गर्नुभयो ।

कोषाध्यक्ष श्री भाइकाजी उपासकले वर्षभरिको आय व्यवको विवरण प्रस्तुत गर्नुभयो ।

नयाँ पदाधिकारी

त्यसपछि आनन्दकुटी दायकसभाको कायंकारिणी समितिको लागि नयाँ पदाधिकारीहरूको चुनाव गरियो । प्राप्त समाचार अनुसार पुनर्गठित पदाधिकारीहरू यस प्रकार छन्—

१) अध्यक्ष— श्री नाति शाक्य, फसिक्यब

- २) उपाध्यक्ष— श्री बोधिरत्न शाक्य, त्रिशूलि
 ३) सचिव— श्री शाक्यमुनि उपासक, तेबहाल
 ५) कोषाध्यक्ष— श्री ध्रुव कृष्ण रंजित
 ४) उपसचिव— श्री मणिरत्न तुलाधर, असं
 ६) उप-कोषाध्यक्ष— श्री वेखारत्न उपासक, तेबहा

सदस्यहरू—

- ७) श्री कर्कटमान तुलाधर ८) श्री नाति भाड
 ९) श्री कुल धर्मरत्न १०) श्री भवन लाल
 ११) श्री नृथें बहादुर १२) श्री हर्ष बहादुर
 १३) श्री द्वारिका प्रसाद १४) सुश्री सुशीला प्रधान
 १५) श्री सुभद्रा १६) श्री भाइकाजी
 १७) श्री राजमान १८) श्री रत्न बहादुर
 १९) श्री गम्भीर मान २०) श्री तीर्थ नारायण
 २१) श्री भक्तिलाल २२) श्री रत्न बहादुर भुजि बहा:
 २३) श्री भुवन कृष्ण

आनन्दकुटी विहारमा पुण्यक्रिया

गत असार १५ गते ज्यापुन्हीको दिनमा विहानै देखिको स्वयम्भू ज्ञानमाला भजन पछि भिक्षु प्रज्ञारशिम-द्वारा शील प्रदान र बुद्धपूजा सम्पन्न भयो । बुद्धपूजा गर्नुहुँदै उहाले भन्नुभयो, “बुद्धको गुण स्मरण गनले कुशल चेतना जागृत हुन्थे र बुद्धबाट प्रेरणा मिल्छ ।” भिक्षु अश्वघोषले धर्मदेशना गर्नु भयो ।

भोजनोपरान्त परित्राण पाठ र उपदेशकार्य सम्पन्न भयो ।

श्रीलंका-नेपाल बुद्धिष्ट कांग्रेस

कोलम्बो महाबोधि सोसाइटीमा श्री गामणि जयसु-रियको अध्यक्षतामा श्रीलंका-नेपाल बुद्धिष्ट कांग्रेस नामक

संस्था गठन भयो । उक्त संस्थाको अनुशासकको रूपमा भिक्षु अमृतानन्द महास्थविर र भिक्षु हेदिगजलै पञ्चित्ससम्म महास्थविरहरूलाई मनोनीत गरेको समाचार छ ।

भक्तपुरमा विहारदान

भक्तपुर बौद्ध समकृत विहार (कुतुबहि) मा नव-निर्मित भगवान् बुद्धको प्रतिमा सतिस्थापित विहार भिक्षु संघलाई दान दिने पुण्य कार्य सम्पन्न भयो । उक्त विहारको दान बुद्धधर्म सेवासंघ काठमाडौंको तर्फबाट भयो ।

विहानै पञ्चशील प्रार्थना पछि भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरबाट नवनिर्मित विहारको उद्घाटन र श्री हर्ष-रत्न स्थापितद्वारा बुद्धमूर्ति उद्घाटन कार्य सम्पन्न भयो । भिक्षु सुबोधानन्द महास्थविरले बुद्धपूजा गर्नु-भयो ।

बुद्धधर्म सेवासंघको सचिव श्री वेखारत्न उपासाकले विहार निर्माणको आयव्यय प्रस्तुत गर्नु भयो । उक्त विहार निर्माणार्थ रु. १६०३६।८० (सोहङ हजार छत्तीस रुपैया अस्सी पैसा) खच भएको समाचार छ । स्मरणीय छ, प्रस्तुत आय व्यय प्रतिवेदनमा १०३१-३२ सालमा तीर्थयात्राबाट प्राप्त ६९७।।८९ पनि विहार निर्माण कार्यमा लगाएर सदुपयोग गरिएको कुरा उल्लेख छ ।

भक्तपुर बौद्धसंघका अध्यक श्री तीर्थरत्न बज्जाचार्यले भक्तपुर बौद्ध संघको तर्फबाट बुद्धधर्म सेवासंघलाई प्रशंसा-पत्र प्रदान गर्नुहुँदै भन्नुभयो । “युवकहरूको ध्यान आकर्षित हुने बौद्ध कार्यक्रम संचालित हुनु परेको छ र हामी उपासक उपासिकाहरूको जीवनमा केही रचनात्मक आदर्श हुनु परेको छ ।” भ. बौ. संघको सचिव श्री

संघरत्न शाक्यले पनि बोल्नु भएको थियो ।

भिक्षु सुदर्शनले विहार र बहिलको ऐतिहासिक महत्व बारे अन्वेषणात्मक व्याख्या गर्नुभयो । उहाँले बहाल बहिल कुमाराचार्यमा आदिकालदेखि धार्मिक कार्य भइरहेको कुरा प्रमाणित गर्नुभयो । ललितपुर रुद्रवर्ण विहारको इतिहासको कुरो चर्चा गर्दै भन्नुभयो कि उक्त निमणिएर्थं जग्गा दाताहरू श्रेष्ठहरू थिए र अहिले जुन आजु भविष्यत् उनीहरू पहिले भिक्षु थिए । नेपाल सम्बत् २००० सम्म बहाल बहिलमा अविवाहित भिक्षुहरू बस्नुभएको कुराको पनि चर्चा गर्नुभयो ।

उहाँले अरु घरहरू भक्तेपछि केही महत्व रहेदैन, तर बुढ सम्बन्धित विहारहरू ध्वस्त भएतापनि खंडहरको रूपमा भए पनि उसको अद्यावधि महत्व छ, माध्यता छ भन्नुभयो ।

उक्त दिन सबै भिक्षु अनागारिका र उपासक उपासिकाहरूलाई जलपान भोजन—संग्रह किट्टल होटलका श्री हर्षरत्न स्थापितको तरफाट भएको समाचार छ ।

आगन्तुक भिक्षुहरूलाई सहयोग

आनन्दकुटी विहारमा सधैँ छैं विभिन्न देशहरूबाट भिक्षुहरू आइरहन्थ्यन् । हाल कुशीनगरबाट आउनुभएका आगन्तुक भिक्षुहरूको दैनिक भोजनको लागि आर्थिक सहयोग दिवेहरू यस प्रकार छन्—

श्री बुद्धिरत्न, ताँलाछि	रु. १०१।-
चन्द्रमाया, मचली	रु. १००।-
रत्नमाया मानन्धर	रु. ५०।-
हेरादेवी मानन्धर	रु. १०।-
छोरी, दफतर	रु. ७।-

कृष्ण कुमारी

रु. ५।-

जम्मा रु. २७३।-

बनेपाय धर्मउपदेश

२०३७ असार २२ गतेनिसे २९ गते तक भोतबा ध्यानकुटी विहारय मेगुन सप्ताह भरि ध्यानकुटी अध्ययन मण्डलया आयोजनाय निम्नलिखित भिक्षुपिनिपाखे धर्मउपदेशना जूँगु दु ।

भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर-	अप्रमादया बारय्
भिक्षु अश्रवोष	" — सकभन सत्यखेँज्या मवो
भिक्षु विवेकानन्द	— बाखं स्यनाया काइदा
भिक्षु कुमारकाशयप	— मंगलया बारय्
भिक्षु बोधिसेन	— माकः बोधिसत्या त्वाग
भिक्षु गुणघोष	— क्षान्ति
धम्मवती अनागारिका	— द्व्याबले होश तया चवनेगु

अनिच्छावत संखारा

९२ वर्ष दुमह गण महाविहारवासी भिक्षु शासन पाल श्रावण ५ गते जलपान याना च्वैच्वं थ्व संसार तोताः दिवंगत जुल । वसपोलयागु अन्तिम संस्कार सकल भिक्षु अनागारिकार्पि व आपालं उपासकपिनिगु उपस्थितिस स्वयंभू ल्यू ने कवय भव्यकथं सम्पन्न जुल ।

श्रीलंकाय श्रामणेर व उपसम्पदा

नेपाल, कोपुण्डोलय च्वंम्ह श्री नारायण बहादुर तण्डुकारया काय श्री अजुन तण्डुकार यल, च्यासलस च्वंपि श्री कांछा महर्जन व श्रीमती कांछि महर्जनया काय श्री गोपाल महर्जन व यल गाःबहाल बुद्धिनिस च्वंपि धमलाल महर्जन व श्रीमती पुनमाया महर्जनपिनि काय श्री मंगल-कृष्ण महर्जनपि वगु सब् १८७९ अगष्ट महीनाया १९

तारिकस श्री लंकाया रतनपुर धयागु बगरय् च्वंगु सुप्र-
सिद्धगु सद्धर्मलिंकार पिरिवेणाधिपति तथा श्री पादया
नायक बट्टोदेर यशस्सी महास्थविरया उपाध्यायत्वय् वं
वसपोलया प्रथम शिष्य आचार्य क्याम्पनेर गुणरतन स्थविर
B.A. तथा पिरिवेणाचार्यया शिष्यया रूपय् श्रामणेर
प्रव्रज्या सुसम्पन्न जूगु समाचार दु ।

श्रामणेरया नां क्रमशः— नारायण बहादुर तण्डुकारया
नां श्रामणेर उपरतन, गोपाल महर्जनया नां श्रामणेर
धर्मरतन, मंगलकृष्ण महर्जनयः नां श्रामणेर पियरतन
खः ।

१४।१५ दै दुर्पि उक्त श्रामणेरपि थों कङ्हय् श्री
लंकाय् रतनपुरय् च्वंगु श्री सद्धर्मलिंकार पिरिवेणय् च्वनाः
बुद्धधर्म अध्ययन याना च्वंगु दु ।

नेपाल बलम्बवी च्वर्पि श्री धनलाल महर्जन व श्रीमती
चिरिमैयापिति पुत्र यल श्री शाक्यसिंह विहारय् प्रज्ञानन्द
महास्थविरयाथाय् प्यर्दति न्ह्यः प्रवर्जित जूम्ह चन्द्रगुप्त
श्रामणेर श्री लंकाय् वनाः सन् १९६० जून महीनाया २३
तारिख खुन्हु सुयसिया १० वज्र्यति रतनपुर सुधर्मलिंकार
पिरिवेणाधिपतिया बटुगेदरय यशस्सी नायक महास्थविरया
प्रथम शिष्य आचार्य क्याम्पनेर गुणरतन स्थविर B.A.
या शिष्यया रूपय्, मैनिकदिवेल पेसरतन अनुनायक
महास्थविरया उपाध्यायत्वय्, कैण्ड नगरया मलवत्त विहा-
रया सीमा गृहस उपसम्पन्न जूगु समाचार दु । थों कङ्हय्
चन्द्रगुप्त भिक्षु न रतनपुरया सद्धर्मलिंकार पिरिवेणय्
च्वनाः बुद्धधर्म अध्ययन याना च्वंगु समाचार दु ।
वसपोल २०१६ स. जन्मजूगु खः । वसपोलपि भिक्षु
गुणघोष श्री लंकाय् वना यंका विजयागु खः । ★

- तम्भिव्यान सुधार सुक्षाउ आयोगलाई नेपाल सुक्षाउ
१. नेपाल धार्मिक सापेक्ष देश भएको र यहाँ बोधिसत्त्व तथा ऐतिहासिक बुद्धको जन्मस्थल हुनुको साथै प्राचीन कालदेखि नै बौद्धधर्म संस्कृतिले महत्वपूर्ण प्रभाव पारेको छ । बुद्ध धर्ममा सहिष्णुता, तमन्वय र शान्तिको ठूलो स्थान रहेको कारण यहाँ बौद्ध धर्म-वलम्बीहरू सहिष्णु छन् र हरेक समुदायहरूसित मिलेर रहेका छन् । अतः ऐतिहासिक नहान विभूति बुद्ध र बौद्ध धर्मलाई सम्भिव्यानमा उल्लेख हुनु आवश्यक देखिन्छ । सम्भिव्यानमा यस राष्ट्रलाई वैदिक र बौद्ध धर्मको संरक्षकको रूपमा उल्लेख हुनु पर्ने देखिन्छ ।
 २. यस राष्ट्रमा बौद्धहरूको उल्लेखनीय जनसंख्या भएको कारण राष्ट्रीय पंचायतमा बौद्ध विचारका बौद्ध धर्मविलम्बीहरूको सदस्यहरूको स्थान हुनुपर्ने व्यवस्थाको उल्लेख हुनु अनिवार्य देखिन्दै । ती बौद्ध सदस्यहरू केही अंशमा मनोनयनवाट पूँछि रहे पनि व्यवस्था भए राम्रो हुनेछ ।
 ३. समानता र शान्ति नै बौद्ध धर्मका बूल हुच्छक चरको कारण शान्ति क्षेत्र नेपालको निमित्त बौद्ध संस्कृतिलाई आर्य संस्कृतिको मूल धारा मानिएको कारण संभिव्यानमा आर्य संस्कृतिलाई वैदिक तथा बौद्ध संस्कृति भन्ने बोध हुन्छ भन्ने उल्लेख हुनु अनिवार्य देखिन्छ ।

—ज्ञान्ति सुरभ,
बी. ए.; सी. आर. एस. एच.
(बम्बई),
डी. पी. एन्, (बेरुत)
डी. डब्ल्यू. एस. पी. एच. ई. (लण्डन)

संविधान सुधार सुक्षाव आयोगलाई सुक्षाव

प्रेमान् अध्यक्षज्यू,
संविधान सुधार सुक्षाव आयोग,
राष्ट्रिय सभा गृह,
काठमाडौं ।
महोदय,

संविधान सुधार सुक्षाव आयोगबाट आयोगलाई सुक्षाव दिनु सबैको पुनीत कर्तव्य हो भने सावंजनिक रूपमा प्रकाशित भएको सूचनाको कदरगरी म आपलो सम्बन्धित धार्मिक विषयको चार बुँदा सहितको एक सुक्षाव पत्र साथ संलग्नगरी सेभामा प्रस्तुत गर्दैछ । यथोचित व्यवहारका लागि पनि सविनय आग्रह गर्दछु ।

योग्य सेवाका लागि कृपागरी लेख्नुहोला ।

कृपाभिलासी

(भिक्षु सुदूरश्चन)

गण महाविहार, काठमाडौं ।

५०१३।०३७

सुक्षावहरू :-

१. नेपालको प्रारंगतिहासिक एवं ऐतिहासिक युगदेखि आजसम्मको राजनीतिक, सामाजिक र सांस्कृतिक सम्बन्ध बुँदू-धर्मसंग पनि अविच्छिन्न रहेदै आएकोले विशेषतः नेपाल गौतम बुद्धको जन्मभूमि भएकोले संविधानमा धर्मको विशेष स्थान उल्लेख हुँदा बुँदू-धर्म पञ्चमा मौन हनु उचित कुरो होइन ।
२. आजको विश्व सन्दर्भमा विशेषतः हात्रा घर छिमेकी देशहरूको धार्मिक प्रवाह र धार्मिक वस्तुस्थितिलाई

हेदा पनि नेपालको हित, कल्याण र संरक्षणका लागि विद्यमान हात्रा धार्मिक सहिष्णुतामा अरु सुदृढता सबर्दन गरिराखन बुँदू-धर्मको पनि उल्लेख हुनु वांछनीय देखिन्छ ।

३. वर्तमान संविधानमा नेपाललाई हिन्दू अधिराज्य लेखिएको र आधिकारिक उल्लेखहरूमा भने नेपाललाई हिन्दू राज्य, हिन्दू राष्ट्र पनि भने गरेको देखिन्छ । राज्य भन्नु एक राजनीतिक संघठन र शासन प्रणाली जस्तो जनाउने हुनाले त्यस्तै राष्ट्र भन्नाले जन-समूहको मनोगत मात्र तरीको वस्तुगत बीज पनि हुने हुनाले वर्तमान समयको समस्या संक्लिष्ट राजनीतिक सामाजिक संघठन एक विशेष धार्मिक अधिनियम अन्तर्गत मात्र रहनु उपयुक्त हुँदैन ।

४. आर्य सनातन संस्कृतिका हुई भिन्न धाराहरू वैदिक धर्म र बुँदू-धर्म भनेतापनि अथवा हिन्दूधर्म के परिवर्तित एवं परिवर्द्धित एक अर्को रूप बुँदू-धर्म भन्ने केही चलनभएतापनि समस्त बौद्धदेशहरूका बौद्धहरू यस अभिधारणबाट अलग छन् । यसकारणबाट पनि संविधानमा धर्मको विशेष स्थान उल्लेख हुँदा बुँदू-धर्मको उल्लेख पनि अनिवार्य छ ।

वस्तुतः संविधानमा धर्मलाई विशेष स्थान दिंदा एक हिन्दू राष्ट्र भन्नुको अपेक्षा बौद्ध राष्ट्र वा यस्तै अरु वास्तविक स्थिति बोध गर्न शब्द उल्लेख हुनु अत्युत्तम हुने कुराको सुक्षाव सविनय प्रस्तुत गर्दछु ।

प्राची द्वारा लिखा गया असह संस्कृत लिखित

'HEXT THE WINNER!

**HOECHST IS ALSO A PRONOUNCED SUCCESS
IN THE FIELD OF MEDICINES**

HOECHST PHARMACEUTICALS LIMITED

AHMEDABAD • BOMBAY • CALCUTTA • DELHI • MADRAS • KATHMANDU